

AUD TENNØY

OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

Krav til oppfølgende undersøkelser
nedfelt i sluttdokument etter
bestemmelsene om
konsekvensutredninger

NOTAT
2002:103

Tittel: **Oppfølgende undersøkelser**
Krav til oppfølgende undersøkelser nedfelt i sluttokument etter bestemmelsene om konsekvensutredninger

Forfatter: Aud Tennøy

NIBR-notat: 2002:103

ISSN: 0801-1702
ISBN: 82-7071-348-1

Prosjektnummer: O-1803
Prosjektnavn: Oppfølgende undersøkelser

Oppdragsgiver: Miljøverndepartementet

Prosjektleder: Aud Tennøy

Referat: Notatet presenterer en undersøkelse av 51 sluttokumenter. Det er vurdert hvorvidt det i sluttokumentene er stilt krav om oppfølgende undersøkelser, eventuelt hvilke undersøkelser det er stilt krav om, om det er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført, om det er angitt hjemmelsgrunnlag for kravene og etter hvilket lovverk.

Sammendrag: Norsk

Dato: Januar 2002

Antall sider: 45

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2002

Forord

Riksrevisjonen gjennomførte i 1998 en undersøkelse for å klargjøre om bestemmelsene om konsekvensutredninger praktiseres etter forutsetningene. Blant annet på bakgrunn av Riksrevisjonens undersøkelse, satte Miljøverndepartementet i 1998 i gang en revisjon av forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Det ble gjort endringer og tilføyelser i bestemmelsen som omhandler sluttdokument, med sikte på å klargjøre ansvaret for at oppfølging av pålegg i sluttdokumentet blir gjennomført.

Miljøverndepartementet vil ta initiativ til at det blir gjennomført en undersøkelse med sikte på å innhente erfaringer med oppfølgende undersøkelser etter endringen i bestemmelsene om konsekvensutredninger. Dette notatet er utarbeidet som et forprosjekt til denne undersøkelsen.

Notatet presenterer en undersøkelse av 51 sluttdokumenter. Det er vurdert hvorvidt det i sluttdokumentene er stilt krav om oppfølgende undersøkelser, eventuelt hvilke undersøkelser det er stilt krav om, om det er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført og om det er angitt hjemmelsgrunnlag for kravene og etter hvilket lovverk.

Prosjektet er finansiert og utarbeidet på oppdrag av Miljøverndepartementet, der Stig Roar Husby har vært kontaktperson. Notatet er skrevet av forsker Aud Tennøy. Forsker Martin Hanssen har bistått underveis i arbeidet.

Oslo, januar 2002

Arvid Strand

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Sammendrag	3
1 Innledning	4
1.1 Bakgrunn	4
1.2 Miljøoppfølging	4
1.3 Problemstillinger	5
1.4 Metode	5
1.4.1 Innsamling av data	5
1.4.2 Analyse	6
2 Resultater	7
2.1 Krav til oppfølgende undersøkelser	7
2.1.1 Saker der det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser	7
2.1.2 Saker der vi var i tvil om det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser	8
2.1.3 Saker der det ikke var stilt krav til oppfølgende undersøkelser	10
2.2 Hvilke undersøkelser det blir stilt krav om	11
2.3 Om det er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført	12
2.4 Om det er angitt hjemmelsgrunnlag for slike krav, og eventuelt etter hvilket lovverk	12
2.5 Oppsummering	13
3 Betragtninger om videre arbeid	14
Litteratur	15
Vedlegg 1 Beskrivelse av sakene	16
Vedlegg 2 Oversiktstabell	35
Vedlegg 3 Oversikt over saker der det er stilt krav om oppfølgende undersøkelser	37
Vedlegg 4 Oversikt over hvilke undersøkelser det blir stilt krav om	38

Sammendrag

Aud Tennøy

Oppfølgende undersøkelser

Krav til oppfølgende undersøkelser nedfelt i sluttdokument etter bestemmelsene om konsekvensutredninger
NIBR-notat: 2002:103

Riksrevisjonen gjennomførte i 1998 en undersøkelse for å klargjøre om bestemmelsene om konsekvensutredninger praktiseres etter forutsetningene. Blant annet på bakgrunn av Riksrevisjonens undersøkelse, satte Miljøverndepartementet i 1998 i gang en revisjon av forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Det ble gjort endringer og tilføyelser i bestemmelsen som omhandler sluttdokument, med sikte på å klargjøre ansvaret for at oppfølging av pålegg i sluttdokumentet blir gjennomført.

Miljøverndepartementet vil ta initiativ til at det blir gjennomført en undersøkelse med sikte på å innhente erfaringer med oppfølgende undersøkelser etter endringen i bestemmelsene om konsekvensutredninger. Dette notatet er utarbeidet som et forprosjekt til denne undersøkelsen.

Notatet presenterer en undersøkelse av 51 sluttdokumenter. Det er vurdert hvorvidt det i sluttdokumentene er stilt krav om oppfølgende undersøkelser, eventuelt hvilke undersøkelser det er stilt krav om, om det er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført og om det er angitt hjemmelsgrunnlag for kravene og etter hvilket lovverk.

Vi valgte å definere at det er stilt slike krav til oppfølgende undersøkelser der ansvarlig myndighet har uttrykt at de stiller krav til eller forutsetter at det gjennomføres nærmere undersøkelser, og der de har spesifisert hva slags undersøkelser som skal gjøres.

Vi har gjennomgått 51 sluttdokumenter, og funnet at det er stilt krav om oppfølgende undersøkelser i 26 av disse. I seks saker er det vurdert om det bør stilles krav etter § 14, men man har kommet frem til at dette ikke er nødvendig. Kulturminner, trafikk/transport og støy er de temaene der det oftest stilles krav om oppfølgende undersøkelser. Vi har funnet at det fremgår av sluttdokumentene hvem som har ansvar for å påse at kravene om oppfølgende undersøkelser blir oppfylt i 16 av de 26 sluttdokumentene som inneholder slike krav, og at det som oftest er kommunen der tiltaket er lokalisert som er gitt dette ansvaret. I 10 av de 26 sluttdokumentene er kravene om oppfølgende undersøkelser satt med henvisninger til hjemler i lovverket; seks ganger til § 14 i forskrift om konsekvensutredninger, tre ganger til kulturminnelovens § 9 og en gang til plan- og bygningslovens § 33 – 8.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Riksrevisjonen gjennomførte i 1998 en undersøkelse for å klargjøre om bestemmelsene om konsekvensutredninger (KU) praktiseres etter forutsetningene. I undersøkelsen (Dokument 3:6 (1997 – 1998)) pekes det på visse mangler når det gjelder oppfølging av konsekvensutredningsprosessen. Dette gjelder blant annet mangelfull oppfølging av krav i sluttdokumentene om overvåking og kontroll av hvordan antatte konsekvenser stemmer overens med den faktiske utviklingen.

Miljøverndepartementet satte etter dette i gang en revisjon av forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Hensikten med revisjonen var å forbedre regelverket på bakgrunn av forholdene som var avdekket gjennom praktisering av regelverket så langt, herunder funn gjort i den nevnte undersøkelsen gjennomført av Riksrevisjonen. Revidert forskrift ble vedtatt ved kongelig resolusjon 21. mai 1999, og trådte i kraft fra samme dato. Det ble gjort endringer og tilføyelser i bestemmelsen som omhandler sluttdokument, med sikte på å klargjøre ansvaret for at oppfølging av pålegg i sluttdokumentet blir gjennomført. Bestemmelsen fikk tilføyd et nytt tredje ledd med følgende ordlyd:

I sluttdokumentet kan det stilles krav til nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket. Det kan også stilles krav om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket under utbyggingen, i driftsfasen og ved nedleggelse. Det skal fremgå av sluttdokumentet hvem som har ansvaret for å påse at eventuelle krav etter dette leddet blir oppfylt.

Miljøverndepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 16.05.2001 sagt at det vil bli tatt initiativ til at det blir gjennomført en undersøkelse med sikte på å innhente erfaringer med oppfølgende undersøkelser etter endringen i bestemmelsene om konsekvensutredninger. Dette notatet er utarbeidet som et forprosjekt til denne undersøkelsen.

1.2 Miljøoppfølging

”Sluttdokumentet” som omhandles av Forskrift om konsekvensutredninger § 14 er et godkjenings- og oppsummeringsdokument som skal utarbeides av ansvarlig myndighet når denne anser utredningsplikten som oppfylt. Sluttdokumentet skal kort gjøre rede for tiltakets konsekvenser slik disse fremkommer i konsekvensutredningen og ved høring av denne, samt hva som kan gjøres for å forhindre og avbøte skader og ulemper som tiltaket kan medføre. I sluttdokumentet kan det stilles krav til nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket og om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre

faktiske virkninger av tiltaket under utbyggingen, i driftsfasen og ved nedleggelse. Det skal fremgå av sluttdokumentet hvem som har ansvaret for å påse at eventuelle krav etter dette leddet blir oppfylt.

Miljøoppfølging er et viktig tema innenfor fagfeltet konsekvensutredninger. Miljøoppfølging dreier seg hovedsakelig om å lage systemer for å følge utviklingen etter igangsetting av tiltak, for å se om virkningene av tiltaket blir som forutsatt og for å sette inn avbøtende tiltak når virkningene blir av en slik art eller et slikt omfang at dette er nødvendig ut fra lovverket, forutsetninger eller annet. Gode overvåknings- og tilbakemeldingssystemer kan også bedre evnen til å forutsi hvilke konsekvenser forskjellige slags tiltak faktisk vil gi og bidra til at metodene som brukes for å beregne konsekvenser korrigeres og bedres.

Konsekvensutredningen skal bidra til at behovene for undersøkelser og overvåkning kommer frem, og sluttdokumentet skal sørge for at ansvaret for å gjennomføre og overvåke disse blir plassert. Dersom dette gjennomføres, fungerer systemet som det skal, og unødvendige negative konsekvenser av tiltak unngås. Tidligere undersøkelser på feltet har imidlertid vist at forskriftens åpning for at ansvarlig myndighet kan sette krav til oppfølgende undersøkelser og overvåking, er lite benyttet (Husby 1997, Asplan Viak 1998). Endringen i forskriften innebar en presisering av hva man kunne stille krav om etter forskriften og plassering av ansvaret for oppfølging.

1.3 Problemstillinger

I dette forprosjektet ønsket departementet

- å fremskaffe en oversikt over saker hvor det er satt krav til oppfølgende undersøkelser i sluttdokumentet, jf forskriften § 14
- å finne hvilke undersøkelser det er stilt krav om (tema/problemstillinger)
- å finne om det i sluttdokumentet er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført
- å finne om det er angitt hjemmelsgrunnlag for slike krav, eventuelt etter hvilket lovverk.

1.4 Metode

1.4.1 Innsamling av data

Miljøverndepartementet ønsket å se på saker som var omfattet av den nye § 14 i forskrift om konsekvensutredninger, og det ble derfor bestemt å se på saker der sluttdokumentet var fastsatt etter 1. august 1999. Det ble for enkelthets skyld bestemt at utvalget av saker skulle bestå av sluttdokumenter som fantes i NIBRs (Norsk institutt for by- og regionforskning) KU-dokumentsamling og i Miljøverndepartementets arkiv. Utvalget ble bestående av 51 sluttdokumenter.

På grunn av måten sakene ble valgt ut på, kan det finnes systematiske skjevheter i utvalget. Dette kan for eksempel dreie seg om en andelsmessig ulikhet mellom utvalget og alle sluttdokumentene utarbeidet i den aktuelle perioden, i forhold til om de er utarbeidet av statlige eller kommunale myndigheter eller om de er utarbeidet av små eller store kommuner.

Ved gjennomgåelse av sakene har vi kun lest sluttdokumentene. Vi har dermed ikke tatt hensyn til krav om oppfølgende undersøkelser som er fremmet i andre deler av konsekvensutredningsprosessen eller i andre dokumenter, dersom disse kravene ikke er spesifisert i sluttdokumentet.

For å fremskaffe datamaterialet (sluttdokumentene) gikk vi gjennom de saker i NIBRs KU-dokumentsamling hvor det var registrert at sluttdokument lå i arkivet. Her fant vi 38 sluttdokumenter innenfor riktig tidsrom. Ved gjennomgang av dokumenter i Miljøverndepartementets arkiv ble det gjort søk i arkivets database, på søkeordene ”sluttdokument” og ”forelegging”, begge innenfor arkivkode 723. Datoavgrensningen på søket til det siste passordet var satt til 01.01.1998 – 31.12.2000. Gjennom disse søkene kom vi frem til 159 dokumenter, som ble funnet frem av Miljøverndepartementets arkiv og gjennomgått av NIBR. Noen saker var blitt listet mer enn en gang, slik at tallet på saker som ble gjennomgått i praksis var lavere enn 159. Vi fant 13 sluttdokumenter utover de 38 som vi allerede hadde funnet i NIBRs arkiv. Disse ble kopiert for videre bruk i prosjektet. I følge regelverket er ansvarlig myndighet ikke pliktig til å oversende kopi av sluttdokumentet til Miljøverndepartementet, det er derfor ikke overraskende at vi fant så få sluttdokumenter i Miljøverndepartementets arkiv.

1.4.2 Analyse

Sluttdokumentene ble gjennomgått for å finne om det var satt krav til oppfølgende undersøkelser jf § 14 i forskrift om konsekvensutredninger. Vi valgte å definere at det er stilt slike krav til oppfølgende undersøkelser *der ansvarlig myndighet har uttrykt at de stiller krav til eller forutsetter at det gjennomføres nærmere undersøkelser, og der de har spesifisert hva slags undersøkelser som skal gjøres*. Henvisning til forskriftens § 14 er ikke et selvstendig kriterium for at det er satt krav til oppfølgende undersøkelser. Vi fant ut fra dette at det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser i 26 sluttdokumenter. Disse ble studert grundigere for å finne hvilke tema kravene dekket, om det var avklart hvilken instans som skulle se til at undersøkelsene ble gjennomført og om kravene om oppfølgende undersøkelser var hjemlet i lovverket.

Dokumentstudier krever en viss grad av tolkning. Ved gjennomlesing av sluttdokumentene var det ikke alltid klart hvordan vi skulle tolke det vi fant, og vi er klar over at andre kunne ha gjort andre tolkninger enn det vi har gjort. Dette gjelder spesielt en del dokumenter der det var nevnt at det burde gjøres videre undersøkelser, men der vi av forskjellige grunner tolket dokumentene slik at de ikke inneholder krav om oppfølgende undersøkelser slik vi har definert dette. Disse dokumentene har vi plassert under egen overskrift (prikkpunkt nummer to under), slik at andre kan vurdere våre tolkninger der vi har vært i tvil.

Vi delte dermed sakene inn i tre kategorier:

- Saker der det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser
- Saker der vi var i tvil, men tolket materialet slik at det ikke var stilt krav om oppfølgende undersøkelser i henhold til vår definisjon
- Saker der det ikke var stilt krav til oppfølgende undersøkelser

Siden datamaterialet ikke er et representativt utvalg, og siden sakene er av begrenset antall, har vi ikke generalisert de funnene vi har gjort. Vi beskriver det vi har funnet i datamaterialet, og prøver å trekke noen konklusjoner innenfor disse funnene. Disse konklusjonene sier kun noe om de sakene vi har gjennomgått.

2 Resultater

2.1 Krav til oppfølgende undersøkelser

Når det gjelder hvorvidt det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser eller ikke, er hovedproblemet å skille mellom krav som er stilt etter forskriftens § 14 slik vi har definert dette, og andre krav og ønsker om flere eller bedre utredninger og undersøkelser. Vi har funnet at det i 26 av de 51 sluttokumentene vi har sett på er funnet klare krav til oppfølgende undersøkelser. I seks saker har det vært vurdert om det er behov for oppfølgende undersøkelser, men man har kommet frem til at det ikke finnes slike behov. § 14 har altså kommet til anvendelse i 32 av 51 saker. I 15 saker er det helt klart ikke stilt krav til oppfølgende undersøkelser (inkludert de seks sakene nevnt over, der det var vurdert om slike krav skulle stilles). I 10 saker vi tolket vi materialet slik at det ikke var stilt krav om oppfølgende undersøkelser i henhold til vår definisjon. Dersom andre hadde gjort disse avgrensningene, kunne de ha kommet frem til andre konklusjoner og en annen fordeling. Vi har forsøkt å redegjøre for og eksemplifisere de kriterier vi har brukt for å plassere sluttokumentene i forskjellige kategorier, slik at andre kan gjøre sine egne vurderinger. I vedlegg finnes en liste over saker der vi har definert at det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser i sluttokumentet, samt en kort beskrivelse av alle sluttokumentene vi har gjennomgått.

2.1.1 Saker der det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser

Det finnes flere måter å fremme krav om oppfølgende undersøkelser på, og ikke alle viser til forskriftens § 14 (eller andre lovhjemler) når de setter sine krav. Så fremt ansvarlig myndighet har uttrykt at de

stiller krav til eller forutsetter at det gjennomføres nærmere undersøkelser, og de har spesifisert hva slags undersøkelser som skal gjøres,

har vi ansett dette som krav til oppfølgende undersøkelser.

Vi har valgt å tolke krav om oppfølgende undersøkelser av kulturminner med henvisning til kulturminnelovens § 9 til å også være krav om oppfølgende undersøkelser, selv om kulturminnelovens § 9 inneholder et helt selvstendig utredningskrav. En slik vurdering kan også gjelde krav til oppfølgende undersøkelser med henvisning til andre lover, som kommunehelseloven og forurensingsloven, selv om dette ikke har vært tilfelle i vår undersøkelse. I oversiktstabellen i vedlegget er det markert hvilke sluttokumenter som inneholder krav til nærmere undersøkelser med henvisning til kulturminnelovens § 9.

Blant dem som har stilt klare krav til oppfølgende undersøkelser, har vi Ulstein kommune, i konsekvensutredningen om utvidelse av et industriområde på Osneset. Under overskriften ”Krav til nærare undersøkingar og overvaking” redegjøres det for forskriftens § 14, tredje ledd. Teknisk utvalg har med henvisning til dette vedtatt å

... pålegge tiltakshavaren å kartlegge status for sandforekomstane før utfylling i området Boholmsundet – Solaberget vert sett i verk, og å overvake eventuelle endringar/verknader på sandbalansen på Osnessanden og Vollesanden under og etter gjennomføring av utfyllingstiltaket.

Et annet eksempel på saker der vi har definert at det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser, er et sluttdokument fra Vegdirektoratet angående konsekvensutredning for rv 519 fastlandsforbindelse for Finnøy. Her nevnes ikke forskriftens § 14, men det stilles likevel krav om oppfølgende undersøkelser. Under Vegdirektoratets kommentarer sies det at

Vegdirektoratet forutsetter at nødvendige gjenstående registreringer (av kulturminner, vår anmerkning) gjennomføres senest i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplan og at kulturminnelovens § 9 oppfylles i den forbindelse.

Bergvesenet er blant de ansvarlige myndigheter som i alle sine sluttdokumenter (som vi har hatt tilgang til) har stilt krav til oppfølgende undersøkelser. De har gjerne et eget kapittel kalt ”Program for nærmere undersøkelser og overvåking”, hvor det stilles slike krav. I sluttdokumentet til konsekvensutredning i forbindelse med etablering av massetak på Sørheim, Etne kommune, er dette uttrykt som følger:

Utredningsprogrammet sier at det skal utarbeides et program for overvåking. Følgende forhold må undersøkes og overvåkes nærmere:...,

fulgt av en opprømsing av en rekke forhold.

2.1.2 Saker der vi var i tvil om det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser

I 10 sluttdokumenter har vi vært i tvil om vi skulle definere dem til å inneholde krav om oppfølgende undersøkelser, men kommet frem til at de ikke inneholder slike krav i henhold til vår definisjon. Dette gjelder spesielt to typer saker, nemlig:

- saker der det settes krav til at det skal gjøres undersøkelser før igangsetting av tiltaket, for eksempel gjennom miljøoppfølgingsprogram og lignende, uten at det spesifiseres hvilke forhold som skal undersøkes i disse programmene
- saker der det er stilt krav om videre undersøkelser i dokumenter som ikke er en del av sluttdokumentet, men som er presentert sammen med sluttdokumentet til konsekvensutredningen. Dette gjelder i hovedsak tiltak der Norges vassdrags- og energidirektorat har vært ansvarlig myndighet, og der godkjenning av konsekvensutredning og NVEs innstilling til konsesjonsøknad finnes i samme dokument.

Under har vi forsøkt å eksemplifisere disse problemstillingene.

Kystverket har i flere av de sluttdokumentene vi har sett på, henvist til § 14 uten å ha stilt krav til oppfølgende undersøkelser etter denne paragrafen. I stedet henviser de til fremtidige miljøoppfølgingsprogram, uten at det antydes eller avklares hvilke forhold som skal tas inn i disse programmene. Sluttdokumentet i konsekvensutredningen for Stad skipstunnel, Selje kommune, er et eksempel på dette. I et eget kapittel kalt ”Miljøoppfølgingsprogram” innledes det med at

Det vil vere trong for å klargjere ting som ein må sjå nærare på, før løyve kan gjevast, eller for å gi grunnlag for å setje vilkår i eit løyve”.

Litt lengre ned sies det at

Det må difor i miljøoppfølgjingsprogrammet presiserast nærmare kva undersøkingar som skal gjerast på miljøsida, og kva tiltak for å bøte på evt. skadar som må setjast i gang. Også kva overvaking ein treng, må presiserast.

I innledningen her refereres det ikke til § 14, men det gjøres det i deloverskriftene under "Miljøoppfølgjingsprogram", "Nærare undersøkingar og bõtande tiltak" og "Program for overvaking". Under den første overskriften heter det for eksempel at

Det heiter i § 14 i Forskrift om konsekvensutgreiingar av 21. mai 1999 at ansvarleg styresmakt kan "stille krav om nærare undersøkingar før gjennomføring av tiltaket"(Kystverkets utheving). Det skal gå fram av sluttdokumentet

Videre diskuteres det en rekke forhold som er påpekt i høringsrundene, og for hvert tema kommenterer Kystverket hvordan dette skal følges opp. Typiske kommentarer er:

I miljøoppfølgjingsprogrammet skal tiltakshavar forklare korleis dei på best måte vil ta omsyn til kulturminna i området og Bevaring av landskapet vil så detaljert som mogleg forklarast i miljøoppfølgjingsprogrammet.....

Under "Program for overvåking" sies det at

Detaljerte krav som skal stillast, må avklarast med dei respektive fagetatar i den vidare planprosessen. Desse krava må klargjere kva undersøkingar/ registreringar som må gjennomførast og kva tid desse må vere ferdige.

Det som diskuteres er altså hvilke elementer som skal inn i et fremtidig miljøoppfølgjingsprogram, ikke hvilke undersøkelser som skal gjøres og av hvem, og vi har valgt å ikke definere dette som krav om oppfølgende undersøkelser. Vegdirektoratet har også valgt lignende løsninger med henvisninger til miljøoppfølgjingsprogram i en del sluttdokumenter.

Saker der Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er ansvarlig myndighet omhandler i vårt utvalg vannkraftverk og gasskraftverk. NVEs sluttdokumenter kan være noe vanskelige å tolke i forbindelse med vår undersøkelse fordi konsesjonssøknad og konsekvensutredning behandles i samme dokument. Dette skyldes at NVE både er ansvarlig myndighet og konsesjonsmyndighet i slike saker, og at konsekvensutredning og konsesjonsbehandling kjøres som parallelle, integrerte prosesser. NVE ser ut til å velge konsesjonsbehandlingen som fora for å stille krav om oppfølgende undersøkelser. I sluttdokumentet for Hattebergsvassdraget finner NVE det for eksempel ikke påvist behov for utredninger utover fastsatt konsekvensutredningsprogram. I dokumentet er det derimot foreslått vilkår for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105 for Kvinnherad Energi AS til å bygge nytt Muradalen kraftverk. Disse vilkårene omfatter en rekke forhold, blant annet krav til undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket under utbyggingen eller i driftsfasen. Det foreslås blant annet i pkt 8 IV at konsesjonæren skal være pliktig til, etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning, å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. I punkt 9 minnes det om at konsesjonæren i god tid før nye tiltak gjennomføres, plikter å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §9. Med hensyn på forurensing plikter konsesjonæren, etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet, å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsnett. Til sist sies det at

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser.... Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

Her varsles det altså at det kan bli stilt krav til oppfølgende undersøkelser dersom ansvarlige myndigheter finner at dette er nødvendig. I saker der NVE har vært ansvarlig myndighet har vi altså sett at eventuelle krav om oppfølgende undersøkelser stilles i vilkår for konsesjon heller enn i sluttdokumentet. Da konsesjons- og konsekvensutredningsprosessene er så parallelle og integrerte løp, må man gå ut fra at krav om oppfølgende undersøkelser i konsesjonsvilkårene til dels er et resultat av konsekvensutredningsprosessen. Vi har funnet at krav om oppfølgende undersøkelser i konsesjonsvilkårene er generelle og hovedsakelig i form av et varsel om at slike krav kan bli stilt mer enn krav om at undersøkelser skal gjennomføres. Dette, sammen med det faktum at krav om oppfølgende undersøkelser ikke er nedfelt i sluttdokumentene, plasserer sluttdokumentene fra NVE under overskriften ”Saker der vi var i tvil om det var stilt krav...”.

Under gjennomgangen av sluttdokumentene i forhold til kriteriene beskrevet tidligere i kapitlet, finner vi altså 10 saker der vi har vært i tvil om hvorvidt de inneholder krav til oppfølgende undersøkelser slik vi har definert dette, og der vi har konkludert med at de ikke inneholder slike krav. Vi har ikke analysert disse sluttdokumentene videre med tanke på de problemstillingene dette forprosjektet skal forsøke å gi svar på.

2.1.3 Saker der det ikke var stilt krav til oppfølgende undersøkelser

Slik vi har definert krav til oppfølgende undersøkelser, finner vi at det helt klart ikke er stilt slike krav i 15 av de sluttdokumentene vi har studert.

I seks saker har ansvarlig myndighet tydelig gitt uttrykk for at man er klar over at § 14 i forskriften finnes, men at man ikke anser at det er behov for slike utredninger. Dette omfatter blant annet sluttdokumentet for konsekvensutredningen om E 134 Gvammen – Århus, der Vegdirektoratet har en overskrift som lyder ”Miljøoppfølgingsprogram og oppfølging av konsekvensutredningen”. Under denne overskriften er innholdet i § 14 beskrevet, før det sies at

Vegdirektoratet har vurdert behovet for undersøkelser for å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket i anleggs- og driftsfasen, og kommet til at det på nåværende tidspunkt ikke er grunnlag for å stille krav om slike tiltak.

Et annet eksempel er sluttdokumentet for konsekvensutredningen om Høgskolen i Bergen, der Bergen kommune var ansvarlig myndighet. Her ble forskriftens § 14 sitert innledningsvis, og i sluttdokumentet finnes et eget kapittel kalt ”Krav om nærmere undersøkelser ” hvor det står at:

Når lokaliseringalternativ er valgt vil det bli startet opp et mer detaljert reguleringsarbeid. Reguleringsplanen skal gjennom full offentlig høring og behandling, og skal vedtas i bystyret. En godkjent reguleringsplan skal fungere som grunnlag for ekspropriasjon og forhandlinger med den enkelte grunneier. I denne prosessen vil det på vanlig måte bli utført detaljerte vurderinger og undersøkelser av ulike forhold. ...Utover dette vil det ikke bli stilt krav om spesielle undersøkelser i det videre arbeid.

Her slås det altså fast at slike undersøkelser vil bli gjennomført i forbindelse med utarbeiding av reguleringsplan, og at det dermed ikke stilles krav om spesielle undersøkelser i sluttokumentet.

I ni saker er oppfølgende undersøkelser etter § 14 ikke nevnt eller antydnet i det hele tatt, som i sluttokumentet for konsekvensutredningen om jernbanetunnel i Gamlebyen i Oslo. Flere instanser har bedt om videre utredninger, men Samferdselsdepartementet, som er ansvarlig myndighet, avviser dette. Forskriftens § 14 nevnes ikke. Et annet eksempel er saken om gasskraftverk i Skogn. Ansvarlig myndighet, som er Norges vassdrags- og energidirektorat, refererer en rekke krav om ytterligere utredninger fra forskjellige instanser. Dette dreier seg om utredninger om mulig forurensing, alternative energikilder, renseteknologi for NOx etc. NVE finner at de utredningskravene som er satt er oppfylt, og at det ikke er avdekket problemstillinger som skulle tilsi ytterligere utredninger. Konsekvensutredningen godkjennes dermed, også uten at disse innspillene blir videreført som krav til oppfølgende undersøkelser.

2.2 Hvilke undersøkelser det blir stilt krav om

Når det gjelder tema som er interessante i en vurdering om oppfølgende undersøkelser etter § 14, har vi tatt med forhold som omhandles av forskriftene om konsekvensutredninger, hovedsakelig miljø, naturressurser og samfunn. Dette betyr at en del mer tekniske og økonomiske utredninger som det er stilt krav til i sluttokumentene ikke er diskutert her. Funnene vi har gjort i sluttokumentene er presentert i tabellform i vedlegg.

Vi har funnet at det oftere stilles krav til nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket enn til undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket. Vi fant at det ble stilt krav til nærmere undersøkelser i 25 av sluttokumentene, mens det ble stilt krav om overvåking i 14 av sluttokumentene. Det var kun ett sluttokument der det var stilt krav om overvåking og det ikke samtidig var stilt krav til nærmere undersøkelser.

De krav som stilles om undersøkelser før gjennomføring av tiltak omfatter en rekke forhold. Kulturminner peker seg ut som det temaet der det oftest blir stilt krav om nærmere undersøkelser, i vårt utvalg har dette skjedd i 13 saker. Deretter følger støy i åtte saker, tilrettelegging for miljøvennlige transportformer i seks saker og konsekvenser av endringer i trafikkbelastninger i sentra og nærområder i seks saker. Naturmiljø, inkludert dyreliv, vannuttak i elver og forekomster av truede planter, er krevd utredet før gjennomføring av tiltak i seks saker. Støvplager, spesielt i anleggsfasen, er krevd undersøkt i fire saker, det samme gjelder partikkelavrenning og lignende til vassdrag. Grunnforurensing, utslipp til sjø og vassdrag, påvirkning av drikkevann og utslipp til luft er krevd nærmere undersøkt i tre sluttdokumenter, mens fare for masseutglidning, rystelser, nærmiljø, friluftsliv, lek og visuelle forhold er krevd nærmere undersøkt i ett eller to av sluttokumentene.

Der det stilles krav om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket under utbyggingen, i driftsfasen og ved nedleggelse, gjelder dette oftest støy og trafikksituasjonen, som begge er krevd overvåket i fire sluttdokumenter. Anleggsfasen (uspesifisert), støv, luftforurensing, vannforurensing og grunnvannstand er krevd overvåket i to sluttdokumenter, mens rystelser, drikkevannskvalitet, sandbalanse og landskaps- og naturelementer er krevd overvåket i ett sluttokument. Vi har ikke funnet

eksempler på at det er satt krav til at det skal gjøres undersøkelser for å klargjøre virkninger ved nedleggelse, kun ved anlegg og drift.

Vi har sett på om det finnes noen sammenhenger mellom hvem som er ansvarlig myndighet, og som dermed har skrevet sluttdokumentene, og hvilke oppfølgende undersøkelser det stilles krav om. Vi har ikke funnet slike sammenhenger.

2.3 Om det er spesifisert hvilken instans som er forutsatt å se til at undersøkelsene blir gjennomført

Hvorvidt det fremgår hvem som har ansvaret for å påse at eventuelle krav etter § 14 tredje ledd blir oppfylt eller ikke, er ikke alltid helt enkelt å avgjøre. Ofte stilles det krav om at de oppfølgende undersøkelsene skal inngå som en del av det videre planarbeidet, og for eksempel forelegges før andre gangs behandling av reguleringsplanen. I slike tilfeller tolker vi teksten dithen at det er kommunen, som ansvarlig planmyndighet, som har ansvaret for å påse at de oppfølgende undersøkelsene faktisk foreligger og er tilfredsstillende. I andre sammenhenger er det vanskeligere å tolke hvem som har ansvaret, for eksempel når det sies at ”ansvarlige myndigheter” for de forskjellige undersøkelsene har ansvaret for å påse at disse blir gjennomført. I slike tilfeller har vi valgt å definere at ansvarlig for å påse at kravene er oppfylt, ikke er spesifisert.

Med dette som bakgrunn, har vi funnet at det fremgår av sluttdokumentet hvem som har ansvaret for å påse at kravene om oppfølgende undersøkelser blir oppfylt i 16 av de 26 sakene der vi har funnet at det er stilt slike krav. I alle tilfellene utenom ett var det den kommunen der tiltaket var lokalisert som ble utpekt som ansvarlig for å påse at undersøkelsene ble gjennomført. I det ene unntaket var det en nabokommune, som hadde bedt om den oppfølgende undersøkelsen, som fikk ansvaret for å påse at kravene ble oppfylt.

Vi har sett på hvilke ”ansvarlige myndigheter” som spesifiserer hvem som har ansvaret for å påse at oppfølgende undersøkelser blir gjennomført. Vi har funnet at kommunene og fylkeskommunene i ni av 10 sluttdokumenter der de var ansvarlig myndighet, og der det ble stilt krav om oppfølgende undersøkelser, hadde spesifisert hvem som hadde ansvaret for å følge opp at undersøkelsene ble gjennomført. Kystverket hadde spesifisert ansvarlig for oppfølging i begge de sluttdokumentene der de hadde krevd oppfølgende undersøkelser, Vegdirektoratet i fire av syv slike saker (av totalt 15 saker som vi så på) og Nærings- og handelsdepartementet i en av to. Bergvesenet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Jernbaneverket hadde ikke spesifisert ansvarlig for å påse at krav om oppfølgende undersøkelser ble oppfylt i noen av sine sluttdokumenter, slik vi har tolket dem. Dette kan skyldes at det som oftest er gitt at det er de selv som vil være ansvarlig for å påse at kravene er oppfylt, særlig i de saker der de er konsesjonsmyndighet.

2.4 Om det er angitt hjemmelsgrunnlag for slike krav, og eventuelt etter hvilket lovverk

Også når det gjelder henvisninger til lovverket må det avklares hva som tas med og hva som ikke tas med. Generelle henvisninger til plan- og bygningsloven har vi valgt å ikke definere som henvisninger til lovverket. Dersom § 14 tredje ledd nevnes eller siteres, anser vi dette som en henvisning til § 14. Andre lover og hjemler refereres kun dersom de uttrykkelig nevnes.

Med dette som bakgrunn har vi kommet frem til at det er kulturminneloven, gjerne ved § 9, vassdragsloven, gjerne ved §§ 104 – 106 og plan- og bygningsloven ved § 33-8 og ved forskrift for konsekvensutredninger § 14 som nevnes. Totalt sett i utvalget er det henvist til forskriftens § 14 i 14 sluttdokumenter, til § 33- 8 i plan- og bygningsloven en gang, til kulturminneloven fire ganger og til vassdragsloven tre ganger. Dette gjelder for de avsnitt i sluttdokumentene som vi har studert for å diskutere om det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser.

Når vi ser på de sluttdokumentene der vi har funnet at det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser, finner vi at det er vist til forskrift om konsekvensutredninger § 14 seks ganger, til kulturminnelovens § 9 tre ganger og til plan- og bygningslovens § 33 – 8 en gang.

2.5 Oppsummering

I dette forprosjektet har vi gjennomgått 51 sluttdokumenter, og funnet at det er stilt krav om oppfølgende undersøkelser i 26 av disse. I seks saker er det vurdert om det bør stilles krav etter § 14, men man har kommet frem til at dette ikke er nødvendig. Det er i større grad stilt krav til oppfølgende undersøkelser før gjennomføring av tiltak (25 saker) enn om undersøkelser med sikte på å klargjøre og overvåke faktiske virkninger av tiltaket (14 saker). Kulturminner, trafikk/transport og støy er de temaene der det oftest stilles krav om oppfølgende undersøkelser. Vi har funnet at det fremgår av sluttdokumentene hvem som har ansvar for å påse at kravene om oppfølgende undersøkelser blir oppfylt i 16 av de 26 sluttdokumentene som inneholder slike krav, og at det som oftest er kommunen der tiltaket er lokalisert som er gitt dette ansvaret. I 10 av de 26 sluttdokumentene er kravene om oppfølgende undersøkelser satt med henvisninger til hjemler i lovverket; seks ganger til § 14 i forskrift om konsekvensutredninger, tre ganger til kulturminnelovens § 9 og en gang til plan- og bygningslovens § 33 – 8.

3 Betraktninger om videre arbeid

I gjennomgangen av de 51 sluttdokumentene vi har studert, har vi hatt den overordnede problemstillingen fra Riksrevisjonen i bakhodet; mangelfull oppfølging av krav i sluttdokumentet og mangelfull overvåking/kontroll av hvordan antatte konsekvenser stemmer overens med den faktiske utviklingen.

I de sluttdokumentene vi har gjennomgått, finner vi få forsøk på å etablere systemer for å overvåke hvilke konsekvenser som opptrer, og om disse stemmer overens med det som ble påpekt i konsekvensutredningen. Vi antar at denne formuleringen ble tatt inn i forskriften blant annet fordi det var ønskelig å etablere et tilbakemeldingssystem, der man utviklet kunnskaper om og metodikk for å forutse hvilke konsekvenser tiltakene får. I de sluttdokumentene vi har studert, finner vi ikke en slik tilrettelegging i noen særlig grad. I det videre arbeidet kunne det være interessant å intervju instanser som opptrer som ansvarlig myndighet om hvordan de forholder seg til formuleringen om overvåking av virkningene av tiltaket. Hva mener de er hensikten med formuleringen? Er den et godt virkemiddel?

Det er også nærliggende å foreslå studier av hvordan forskjellige slags krav om oppfølgende undersøkelser og overvåking/kontroll blir fulgt opp i det videre planarbeidet. Blir undersøkelsene gjennomført? Blir de kontrollert? Blir de tatt med i det videre planarbeidet? Får de noen innflytelse på valg og beslutninger? Her kan det være interessant både å gjennomføre studier av utvalgte plansaker og å gjennomføre intervjuer med ansvarlige myndigheter, tiltakshavere og de som har vært ansvarlig planmyndighet for regulerings sakene.

Det ville vært interessant å se nærmere på en del av de sakene der vi har hatt vanskeligheter med å avgjøre om det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser i sluttdokumentet. Blir de foreslåtte og forutsatte miljøoppfølgings-programmene utarbeidet? Oppfyller de intensjonene i krav om oppfølgende undersøkelser slik disse er uttrykt i § 14? Burde krav om miljøoppfølgingsprogram, selv uten at det er spesifisert hva som skal utredes i disse, vært regnet som krav om oppfølgende undersøkelser? Dette gjelder også for de vilkårene som er foreslått i konsesjonssakene der Norges vassdrags- og energidirektorat har vært ansvarlig myndighet. Blir det gjennomført oppfølgende undersøkelser før tiltaket iverksettes? Etableres det overvåkingssystemer, og hvordan rapporteres det hele? Det samme bør undersøkes for sluttdokumenter der vi mener at henstillinger om videre undersøkelser har vært for vage eller for svake til å kunne regnes som krav om oppfølgende undersøkelser. Kanskje fungerer slike formuleringer godt nok?

Til sist ville det vært interessant å gjøre en mer teoretisk og overordnet studie av hva som er § 14s intensjon, og hvilke kriterier som burde stilles når man vurderer om det er stilt krav til nærmere undersøkelser eller overvåking slik dette er beskrevet i forskriftens § 14.

Litteratur

Asplan Viak og NIBR (1998): "Miljøoppfølging – oppfølgende undersøkelser i saker etter KU-bestemmelsene".

Glasson, John, Riki Therivel og Andrew Chadwick (1999): *"Introduction to Environmental Impact Assessment. Principles and procedures, practice and prospects"*. 2nd edition, Spon Press London.

Husby, Stig Roar m.fl. (1997): *"Seks år med konsekvensutredninger. Erfaringer med praktisering av plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger 1990-1996"*. NIBR Prosjektrapport 1997:20.

Miljøverndepartementet: *"Bestilling – oversikt over krav til oppfølgende undersøkelser nedfelt i sluttdokument etter bestemmelsene om konsekvensutredninger (KU). Statsbudsjettet 2001 – kap 1463 post 01"*. Bestillingsbrev datert 16.11.2001

Miljøverndepartementet: *Forskrift T-1281 Konsekvensutredninger etter plan- og bygningslovens kap VII-a* (Forskrift av 21. Mai 1999)

Riksrevisjonen: *Dokument 3:6 (1997-1998) Riksrevisjonens undersøkelse av miljømessige konsekvensutredninger*

Vedlegg 1

Beskrivelse av sakene

I dette vedlegget refereres kort de 51 sakene som utgjør datagrunnlaget for vår undersøkelse. Vi har i hovedsak kun referert de opplysninger som er av interesse for vårt arbeid, og det er derfor ikke mulig å lese ut av denne teksten hva de forskjellige sakene dreier seg om. For hver sak har vi vurdert om sluttdokumentet inneholder krav om oppfølgende undersøkelser. Vi har valgt å definere at det er stilt slike krav *der ansvarlig myndighet har uttrykt at de stiller krav til eller forutsetter at det gjennomføres nærmere undersøkelser, og der de har spesifisert hva slags undersøkelser som skal gjøres*. Vi har også sagt noe om hvilke undersøkelser det eventuelt er stilt krav om, om det er spesifisert hvilken instans som skal kontrollere at undersøkelsene blir gjennomført og om det er henvist til lovverket ved krav om oppfølgende undersøkelser.

Hver sak som refereres har et identifikasjonsnummer. Dette viser til sakens nummer i NIBRs KU-dokumentsamling. Ved hjelp av dette nummeret skal det altså være mulig å finne både sluttdokumentene som refereres og andre dokumenter i disse konsekvensutredningene. Under kommer numrene i tilfeldig rekkefølge.

170 Hattebergsvassdraget

I denne saken er Norges vassdrags- og energidirektorat(NVE) ansvarlig myndighet, mens Kvinnherad Energi AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 23.05.2000.

NVEs sluttdokumenter kan være noe vanskelige å tolke i forbindelse med vår undersøkelse fordi konsesjonssøknad og konsekvensutredning behandles i samme dokument, og det kan være vanskelig å avgjøre om krav og kommentarer gjelder konsesjonssøknad eller konsekvensutredning. Det kan også være vanskelig å avgjøre om vi skal ta med elementer fra vurderingen av konsesjonssøknad når disse er interessante i vår sammenheng. Vi har valgt å ta med interessante elementer fra konsesjonssøknaden, med henvisninger til denne.

I sluttdokumentet diskuteres en rekke krav til tilleggsutredninger som er fremkommet i høringsuttalelsene, og dermed en rekke forskjellige problemstillinger. Norges vassdrags- og energidirektorat finner ikke at det er påvist behov for utredninger utover fastsatt program.

I rapporten er det foreslått vilkår for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105 for Kvinnherad Energi AS til å bygge nytt Muradalen kraftverk. Vilkårene omfatter en rekke forhold, blant annet krav til undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket under utbyggingen eller i driftsfasen. Det foreslås blant annet i pkt 8 IV at konsesjonæren skal være pliktig til, etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning, å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres

av reguleringen. I punkt 9 minnes det om at konsesjonæren plikter, i god tid før nye tiltak gjennomføres, å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §9. Med hensyn på forurensing plikter konsesjonæren, etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet, å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragssnitt. Det varsles også at konsesjonæren kan bli pålagt å gjennomføre andre undersøkelser, som hydrologiske observasjoner. Til sist sies det at

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser.... Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

I tillegg stilles det en rekke krav om at tiltakshaver skal påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anlegg og drift å gjøre unngår ødeleggelser av landskap, at forsvarlig opprydding etter anleggsfasen skal gjennomføres og at det skal gjennomføres tiltak for at blant annet fiskebestander og andre naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner skal forringes minst mulig.

Her varsles det at det kan bli stilt krav til oppfølgende undersøkelser dersom ansvarlige myndigheter finner at dette er nødvendig. Det er likevel ikke stilt slike krav i sluttdokumentet. Totalt sett vurderer vi det derfor slik at det ikke er stilt krav i sluttdokumentet til oppfølgende undersøkelser i henhold til bestemmelsene om konsekvensutredninger, verken om undersøkelser før gjennomføring av tiltaket eller undersøkelser for å overvåke og klargjøre de faktiske konsekvensene av tiltaket.

176 E6 Mo – Bolna

I denne saken er det Statens vegvesen Vegdirektoratet som er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Nordland er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 13.09.1999.

Under overskriften ”Vegdirektoratets kommentarer til utredningen” diskuteres det hvordan enkelte elementer i konsekvensutredningen kunne vært bedre eller annerledes belyst, med henvisninger til høringsuttalelser fra forskjellige aktører. Det antydes også hvordan vegkontoret kan følge opp forskjellige innvendinger. Det sies blant annet at ”...det vil kunne være en fordel å få Fylkesmannen sin vurdering av de forhold det er uenighet om lokalt, med tanke på å finne frem til tiltak i den videre planleggingen som reduserer konflikten trafikk – vilt” og at ”Vi regner med at vegkontoret vurderer nødvendigheten av å ta prøver av vannkvalitet og kapasiteten til vannanleggene både før, under og etter anleggsfasen, for å oppdage endringer og hindre usikkerhet blant eiere av vannanlegg”. Det henvises også til kommentarer som vegsjefen har gitt til innkomne uttalelser i forhold til oppfølging, og som skal finnes i konsekvensutredningens samlerapport.

Selv om Vegdirektoratet referer til fremtidige undersøkelser, kan vi ikke se at det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser etter bestemmelsene om konsekvensutredninger slik vi har definert dette.

198 E18 Krosby – Akershus grense

I denne saken er det Statens vegvesen Vegdirektoratet som er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Østfold er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 13.09.2000.

Under overskriften ”Oppfølgingsprogram” sies det at ”Vegkontoret ønsker å foreta detaljerte undersøkelser og lage et program som omhandler spesifikke miljøkrav i anleggs- og driftsperioden i forbindelse med byggeplanarbeidet. Undersøkelsesplikten i

henhold til kulturminnelovens § 9 er også tenkt utført som en del av byggeplanarbeidet.” Vegdirektoratet sier i sluttokumentet at de ikke har innvendinger til at tiltakshaver utfører dette arbeidet på et senere stadie i planleggingen. Vegdirektoratet ber om at det tas nødvendige hensyn i forbindelse med tunneldrift og ved inngrep i og nær vassdrag dersom dette blir aktuelt, og at nedsatt fart på en delstrekning vurderes som miljøtiltak dersom traseen blir liggende nær område med middels tett bebyggelse. Det henvises i det siste til ny stamvegnormal.

Selv om Vegdirektoratet her refererer til fremtidige undersøkelser som omhandler spesifikke miljøkrav, kan vi ikke se at det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser etter bestemmelsene om konsekvensutredninger.

214 Kyststamvegen Stord – Halhjem

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Hordaland vegkontor er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 15.05.2000.

I dette dokumentet har Vegdirektoratet forutsatt at Vegdirektoratets kommentarer, blant annet angående oppfølgende undersøkelser, blir tatt hensyn til i den videre planleggingen. Dette er uttrykt som ”Vegdirektoratet føreset at våre kommentarer i sluttokument (sjå kap. 5 ovanfor) og vegkontoret sine kommentarer til merknadene, blir tatt omsyn til i den videre planlegginga av prosjektet”.

Disse kommentarene omhandler flere temaer og problemstillinger. De som kan regnes som miljøspesifikke og omhandlet av bestemmelsene om konsekvensutredninger er listet opp under. Vi har også tatt med de formuleringene i sluttokumentet som vi anser som krav fra Vegdirektoratet om oppfølgende undersøkelser.

- Konsekvenser for nærmiljø. ”Vegdirektoratet legg til grunn at temaet nærmiljø blir fulgt opp i det vidare planarbeidet”.
- Konsekvenser for friluftsliv. ”Vi føreset likevel at friluftinteressene knytta til Lukksundet blir vurdert på nytt og kartlagt i samband med den vidare planprosessen”.
- Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø. ”Vegdirektoratet føreset at § 9 i kulturminnelova vert oppfylt i seinare planfasar. Spørsmålet må i første omgang takast opp att og vurderast på kommunedelplannivå”.

Vegdirektoratet har i dette sluttokumentet stilt krav til at det gjøres ”nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket”, men det er ikke stilt ”krav om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket under byggingen, i driftsfasen og ved nedleggelse” (Forskrift om konsekvensutredninger av 21. mai 1999). Undersøkelsene det er stilt krav om skal gjennomføres av tiltakshaver, vegkontoret.

243 Lakkegata 55 m. fl.

I denne saken er Oslo kommune Byutviklingskomiteen ansvarlig myndighet, mens Oslo kommune Kontorbedriften er tiltakshaver. Plan- og bygningsetaten har håndtert konsekvensutredningen for Byutviklingskomiteen. Sluttokumentet er datert (godkjent av Byutviklingskomiteen) 23. mars 2000.

I Byutviklingskomiteens vedtak pkt 2 heter det at ”Byutviklingskomiteen godkjenner... sluttokument med oppfølgingsprogram for nytt kontorsenter...”. Byutviklingskomiteen, eller kanskje heller Plan- og bygningsetaten som saksbehandlingsinstans, ser ut fra dette ut til å være bevisst på at det skal utarbeides et oppfølgingsprogram. Det vises i slutt-dokumentet til konsekvensutredningsforskriften, og plan- og bygningsetaten har på denne

bakgrunnen foreslått oppfølging fra tiltakshaver på åtte punkter. Dette oppfølgingsprogrammet er godkjent av Byutviklingskomiteen.

En del av punktene i oppfølgingsprogrammet omfatter rent byformmessige saker, og andre omfatter rent avbøtende tiltak. Disse omtales ikke videre. Temaer og problemstillinger som vi mener er av interesse for vår undersøkelse, og som det er stilt krav om i sluttokumentet, er listet opp under.

- Pkt. 1: I forbindelse med detaljprosjektering skal det igangsettes samarbeid med Byantikvaren for avklaring vedrørende forholdet mellom nybygg og kulturminner.
- Pkt. 4: Sammen med søknad om rammetillatelse skal det foreligge beregninger som viser konsekvenser av eventuell solrefleksjon fra glassoverbygg.
- Pkt. 6: Før bygging tar til skal det gjøres registrering av grunnvannstanden, og i forbindelse med søknad om rammetillatelse skal det legges frem et program for tilstandsovervåkning og etterprøving. Det vil i forbindelse med søknad om igangsettingstillatelse bli krevd lagt frem kontrollplan for dette arbeidet.
- Pkt. 7: Det skal foretas registrering av trafikksituasjonen (herunder parkering) i området før bygging tar til, i anleggsperioden og etter at bygningen er tatt i bruk.

Vi leser pkt. 1 og 4 som krav til nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket. Pkt. 6 og 7 leser vi som krav om undersøkelser med sikte på å overvåke å klargjøre faktiske virkninger av tiltaket. Vi leser saken som at det er tiltakshaver, altså Oslo kommune Kontorbedriften, som har ansvaret for gjennomføring av undersøkelsene. Det er stilt krav til at undersøkelsene som skal gjennomføres skal fremlegges på senere tidspunkt, i forbindelse med detaljprosjektering og søknad om rammetillatelse. Vi forstår det da slik at det er Oslo kommune ved Plan- og bygningsetaten, og i siste instans Bystyret, som har ansvaret for å påse at kravene etter § 14 blir oppfylt.

253 Liland kraftverk i Barstadvassdraget

I denne saken er Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ansvarlig myndighet, mens Dalane Elverk er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 21.02.2000.

NVEs sluttokumenter kan være noe vanskelige å tolke i forbindelse med vår undersøkelse fordi konsesjonssøknad og konsekvensutredning behandles i samme dokument, og det kan være vanskelig å avgjøre om krav og kommentarer gjelder konsesjonssøknad eller konsekvensutredning. Det kan også være vanskelig å avgjøre om vi skal ta med elementer fra vurderingen av konsesjonssøknad når disse er interessante i vår sammenheng. Vi har valgt å ta med interessante elementer fra konsesjonssøknaden, med henvisninger til denne.

Under overskriften Godkjenning av konsekvensutredningen kommenterer NVE innkomne merknader til konsekvensutredningsrapporten. Rikantikvaren har etterlyst forslag til miljøoppfølging for å overvåke tilstanden til kulturminner og –miljø i etterkant av en eventuell utbygging. Under overskriften ”Fagutredningene” står det at Direktoratet for naturforvaltning har etterlyst undersøkelser for å finne en minstevassføring som gir minimal negativ effekt for fisken. I en diskusjon omkring utredninger om plante- og dyrelivet forutsetter NVE oppfølgende undersøkelser i tråd med forslag i konsekvensutredningen, dersom et gitt alternativ (A) velges. NVE forutsetter også at det må gjøres ytterligere registreringer av automatisk fredete kulturminner som grunnlag for detaljplanleggingen, og at eventuell frigiving av fredete kulturminner avklares i detaljplanfasen. I NVEs konklusjon begrenses kravene om oppfølgende undersøkelser til følgende setning: ”Det forutsettes at det gjøres ytterligere registreringer av kulturminner i detaljplanfasen”.

I NVEs kommentarer til konsesjonssøknaden diskuteres en del av de samme problemstillingene, uten at det i teksten fremkommer klare krav til oppfølgende undersøkelser. I utkast til vilkår for tillatelse etter vassdragsloven §§ 104 – 106 for Dalane Elverk til å bygge Liland kraftverk er det stilt en rekke krav og varslet mulige fremtidige oppfølgende undersøkelser. Direktoratet for naturforvaltning kan kreve vannslippingsbestemmelsene revidert innen 10 år dersom det viser seg at vannslippingsbestemmelsene medfører skader på fiskeinteressene i vassdraget, utbyggeren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anlegg og drift å gjøre unngår ødeleggelser av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., og at rette myndigheter varsles i god tid dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås.

Selv når vi tar kommentarene til konsesjonssøknaden og forslag til vilkår med i betraktningen i tillegg til godkjenningen av konsekvensutredningen, stilles det kun ett krav om oppfølgende undersøkelser. Dette gjelder krav om ytterligere registreringer av kulturminner, som skal gjøres i planfasen. Vi anser dette som et krav til nærmere undersøkelse før gjennomføring av tiltaket. Tiltakshaver er ansvarlig for at undersøkelsen blir gjennomført, og vi går ut fra at den kommunale myndigheten som godkjenner detaljplanen vil være ansvarlig for å kontrollere at undersøkelsen er gjennomført på en tilfredsstillende måte.

267 E 134 Gvammen – Århus

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Telemark vegkontor er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 13.08.1999.

I dette sluttdokumentet har Vegdirektoratet en overskrift som lyder ”Miljøoppfølgingsprogram og oppfølging av konsekvensutredningen”. Under denne overskriften sies det at ”Vegdirektoratet har vurdert behovet for undersøkelser for å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket i anleggs- og driftsfasen, og kommet til at det på nåværende tidspunkt ikke er grunnlag for å stille krav om slike tiltak. De innspillene som er kommet fra høringsinstansene vil bli fulgt opp gjennom reguleringsplanarbeidet. Vegdirektoratet vil be om at vegkontoret i forbindelse med reguleringsplanarbeidet vurderer behovet for overvåking av forhold i anleggs- og driftsfasen som kan medføre skade eller ulempe for mennesker og miljø. Dette for å kunne iverksette avbøtende tiltak der dette er nødvendig”. Under Vegdirektoratets kommentarer til utredningen er det diskutert hvorvidt temaet kulturminner og kulturmiljø er godt nok utredet, og Vegdirektoratet konkluderer med at rapporten inneholder en del mangler. Det påpekes at Riksantikvarens kommentarer må tas til etterretning, men det stilles ikke krav til oppfølgende undersøkelser.

Her finner vi altså at Vegdirektoratet har et bevisst forhold til forskrift om konsekvensutredningens § 14, men at de ikke finner grunn til å stille krav om oppfølgende undersøkelser.

274 Ny E-18 Haslestad - Stølen (Haslestad - Dalen)

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Aust-Agder er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 09.11.2000.

Under overskriften ”Vegdirektoratets kommentarer til utredningen og høringsuttalelsene” har Vegdirektoratet en del bemerkninger til hvordan enkelte temaer er utredet. Det faglige innholdet for enkelte av miljøundersøkelsene er noe tynt beskrevet, det savnes en sammenfattende fagrapport for kulturmiljø og kulturminner og flere har etterlyst en mer utfyllende omtale av konsekvensene av at ett av alternativene som berører Molandsvann som omfattes av RPR for verna vassdrag.

Vegdirektoratet kommer frem til at det ikke er behov for å stille krav til videre utredninger, og hverken i konklusjonen eller andre steder i sluttokumentet fremkommer det krav om oppfølgende undersøkelser. Det henvises heller ikke til § 14 på noen måte.

276 E6 Skjerdingsstad – Jaktøya i Melhus kommune

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Sør-Trøndelag vegkontor er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 04.02.2000.

Vegdirektoratet har samlet sine vurderinger om oppfølgende undersøkelser i kapittelet ”Avbøtende tiltak/oppfølging”.

- Vegdirektoratet sier innledningsvis at ”Avhengig av hvilket alternativ som velges, vil det være aktuelt med avbøtende tiltak og oppfølging i form av nærmere undersøkelser og overvåking. Når valg av alternativ er avklart forutsettes det at tiltakshaver i samarbeid med Vegdirektoratet utarbeider program for miljøoppfølging”. Det nevnes spesifikt at inngrep nær eller i elva vil kreve oppfølging av naturmiljøkonsekvenser for å undersøke om avbøtende tiltak har den ønskede effekt.
- Det presiseres også at områder med stort potensiale for funn av automatisk fredede kulturminner skal være gjenstand for arkeologiske undersøkelser, og at dette skal skje i nært samarbeid med Fylkeskommunen og/eller Riksantikvaren.
- Vegdirektoratet forutsetter videre at vegkontoret utarbeider en før- og etterrapport som viser utvikling i reisemønstre og reisemål, for å se om forutsetningene i planarbeidet stemmer med den faktiske situasjonen og for å kunne si noe om hvilke faktiske utslag endringene har gjort for det lokale næringsliv.

Her mener vi at det er stilt krav både til undersøkelser som må gjennomføres før tiltaket kan igangsettes (første og andre prikkpunkt), og til overvåking og klargjøring av faktiske virkninger av tiltaket (første og tredje prikkpunkt). Vegdirektoratet er ikke helt klare på hvilken instans som har ansvaret for å påse at disse kravene blir oppfylt. Dette skyldes nok både at det ikke er avklart i detalj hva slags undersøkelser som skal gjennomføres, og at Vegdirektoratet i sluttokumentet ikke har vært seg bevisst på at dette ansvaret skal fordeles.

285 Gasskraftverk i Skogn

I denne saken er Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ansvarlig myndighet, mens Industrikraft Midt-Norge DA er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 28.11.2000.

I godkjenningen av konsekvensutredningen refererer NVE til en rekke krav om ytterligere utredninger fra forskjellige instanser. Dette dreier seg om utredninger om mulig forurensing, alternative energikilder, renseteknologi for NO_x, helseeffekter av NO_x- og CO-utslipp, effekt av kjølevannsutslipp, klimaeffekter, tiltakets virkning på ENØK og på utvikling av nye fornybare energikilder. NVE finner at det ikke er avdekket problemstillinger som skulle tilsi ytterligere utredninger.

NVE stiller altså ingen krav til oppfølgende undersøkelser, verken som undersøkelse før gjennomføring av tiltak eller undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket.

293 Haraldrud miljøpark, utvidelse av anlegg

I denne saken er Oslo kommune Byutviklingskomiteen ansvarlig myndighet, mens Norsk Gjenvinning er tiltakshaver. Plan- og bygningsetaten har håndtert konsekvensutredningen for Byutviklingskomiteen. Sluttokumentet er datert (godkjent av Byutviklingskomiteen) 31.05.2000.

Sluttdokumentet har et eget kapittel med overskrift "Krav til nærmere undersøkelser og utredning". Så langt vi kan se er de fleste ønsker om utredninger og oppfølging tatt med her. Dette gjelder:

- Det må sikres i reguleringsbestemmelsene at all behandling av spesialavfall skal skje innendørs på tette overflater (for å hindre lukt og avrenning).
- I tilknytning til søknad om tillatelse i hht plan- og bygningslovens § 93 skal det redegjøres for at ansvar for fagområdet støy er ivaretatt for å sikre dempende tiltak, at fagområdet for utslippsvann er ivaretatt for å sikre at vannet som slippes ut på det offentlige ledningsnett har tilfredsstillende kvalitet og at det legges til rette for overrislingsanlegg i den nye produksjonshallen.
- I planarbeidet må det legges til rette for jernbanetransport, med sikte på at 45% av godset ut av anlegget vil skje med jernbane.

Vi kan ikke se at det her er satt krav om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket. Det er satt krav til undersøkelser som skal gjennomføres før tiltaket gjennomføres, og slik vi leser det er det Plan- og bygningsetaten som vil ha ansvaret for å påse at disse kravene blir oppfylt, da det er Plan- og bygningsetaten som håndterer den videre planbehandlingen.

297 Norzink AS, utbygging ved anlegget i Odda

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig myndighet, og Norzink AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 31.08.99.

I sluttdokumentet kommenterer Nærings- og handelsdepartementet (ND) flere innspill med krav om tilleggsutredninger. Både Statens institutt for folkehelse, Fiskeridirektoratet Region Hordaland og Odda kommune mener det må utvikles et overvåkningsprogram for å følge med på konsekvensene av utslipp til vann. ND anser utredningsplikten på dette punktet å være oppfylt, og lar det være opp til tiltakshaver å vurdere om slik overvåkning er nødvendig. Det er også en rekke innspill om ytterligere utredninger omkring deponering og utnytting av sprengstein. ND overlater vurdering av disse spørsmålene til de instanser som skal behandle utbyggingen senere, i forbindelse med annet lovverk og forskrift. Heller ikke støy i anleggsfasen antas å trenge nærmere utredning. Statens helsetilsyn anbefaler at en i oppfølgingen av konsekvensutredningen ser videre på forholdet mellom økt og tyngre landbasert transport, særlig i anleggsfasen, og ulykkesrisikoen ved denne transporten for barn og unge, helst i samarbeid med kommunen. ND mener at det i kontraktene med entreprenørene skal være klausuler som tar sikte på å begrense ulempene så langt som mulig, og at det vil være opp til bedriften om en ønsker å iverksette ytterligere tiltak i samarbeid med kommunen. Det etterspørres også redegjørelser for hvordan tilleggskraft for økt produksjon skal fremskaffes og hvilke konsekvenser dette har, og ND mener at dette er tilstrekkelig belyst i konsekvensutredningen.

ND krever ikke tilleggsutredninger ut over det som allerede foreligger. ND viser til det omfattende programmet for undersøkelser og overvåkning i konsekvensutredningen, som etter deres mening vil gi en tilfredsstillende oppfølging av konsekvensutredningen, og ber om å bli orientert når de tiltak som er skissert i konsekvensutredningen er gjennomført.

Ut fra dette finner vi ikke at det er stilt krav om oppfølgende undersøkelser i sluttdokumentet etter § 14 i forskrift om konsekvensutredninger.

313 Utfylling av Lohavn i Oslo havn

Kystverket ved Kystdirektoratet er ansvarlig myndighet, og Oslo havnevesen er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 08.12.1999.

Sluttdokumentet har et eget delkapittel med overskriften "Om nærmere undersøkelser og overvåkning", hvor det henvises til forskriftens § 14. Her sies det kort at Kystdirektoratet har vurdert behovet for nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket, blant annet med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket i anleggs- og driftsfasen. Det vises til innspill fra høringsinstansene og Kystdirektoratets kommentarer til disse (som finnes i sluttdokumentet), og Kystdirektoratet finner ingen grunn til å presisere dette ytterligere under denne overskriften. Det forutsettes at "...de samme myndighetene følger opp spørsmålet om videre avklaring og overvåkning i den videre planprosessen". Det presiseres at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram, og Oslo havnevesen bes i den forbindelse om å vurdere behovet for overvåkning av forhold i anleggs- og driftsfasen, som kan medføre skade eller ulempe for mennesker og miljø, med hensikt å iverksette avbøtende tiltak der dette er nødvendig. Dette forutsettes å skje i nært samarbeid med berørte etater og myndigheter.

Når vi går inn i rapporten og studerer innspill fra høringsinstanser og Kystdirektoratets kommentarer til disse, finner vi at flere høringsinstanser har forslag til ytterligere utredninger. To høringsinstanser konkluderer med at utredningsplikten ikke er oppfylt. Statsbygg mener at forholdet mellom byutviklingsområdene i nærheten og utfyllingen av Lohavn med full drift av dette havneområdet ikke er tilstrekkelig belyst. Kystdirektoratet er tilbøyelig til å være enig i at forholdet spesielt til den planlagte nye operaen er relativt lite belyst, men mener at dette spørsmålet bør kunne finne sin løsning ved planbehandlingen i Oslo kommune. Bellona mener at utredningsplikten ikke er oppfylt når det gjelder hvor mye miljøgifter som vil lekke ut fra deponiet, at redegjørelsen for rensing av forurensede sedimenter er svært tynn og at kostnadene ved rensing av forurensede masser ikke er utredet. Kystdirektoratet er uenig med Bellona og mener at dette er godt nok utredet, selv om de mener at enkelte av problemstillingene kan være aktuelle i forbindelse med et miljøoppfølgings-/overvåkingsprogram.

Statens forurensingstilsyn og Fylkesmannens miljøvernnavdeling har vært tydelige på hvilke krav om overvåkning som bør stilles, men Kystdirektoratet anser at dette er krav som allerede er framstilt av statlig myndighet med hjemmel i særlov, og sier at "Det må tas opp med forurensingsmyndighetene på hvilket tidspunkt i den videre prosessen deres ulike krav til undersøkelser og overvåkning skal følges opp". Oslo kommune presiserer en rekke problemstillinger som må avklares, knyttet til deponier med forurenset masse, forholdet mellom tiltaket og fremtidig byutvikling i nærheten og støy. Kystdirektoratet er enig i problemstillingen, og ber Oslo kommune om å arbeide med dem selv, i reguleringsfasen.

Kystdirektoratet stiller altså ikke krav til oppfølgende undersøkelser i sluttdokumentet, men presiserer at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram, uten at dette utdypes videre. Vi kan ikke se at Kystdirektoratet her har stilt krav til oppfølgende undersøkelser slik vi har tolket dette.

315 Industrikai på Flesland

Kystverket ved Kystdirektoratet er ansvarlig myndighet, og Fana Stein og Gjenvinning er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 05.01.2001.

Sluttdokumentet har et eget kapittel kalt "Miljøoppfølgingsprogram" inneholdende et delkapittel med overskriften "Om nærmere undersøkelser og overvåkning", hvor det

henvises til forskriftens § 14. Her sies det kort at Kystdirektoratet har vurdert behovet for nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket, blant annet med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket i anleggs- og driftsfasen. Det vises til innspill fra høringsinstansene og Kystdirektoratets kommentarer til disse (som finnes i slutt-dokumentet), og Kystdirektoratet finner ingen grunn til å presisere dette ytterligere under denne overskriften. Det forutsettes at "...de samme myndighetene følger opp spørsmålet om videre avklaring og overvåkning i den videre planprosessen". Det presiseres at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram, og Fana Stein og Gjenvinning bes i den forbindelse om å vurdere behovet for overvåkning av forhold i anleggs- og driftsfasen som kan medføre skade eller ulempe for mennesker og miljø, med hensikt å iverksette avbøtende tiltak der dette er nødvendig. Dette forutsettes å skje i nært samarbeid med berørte etater og myndigheter. Det sies under overskriften "Miljøoppfølgingsprogram" at dette programmet skal inneholde avbøtende tiltak og overvåkningsprogram, og at det skal utarbeides i samråd med Fylkesmannens miljøvernnavdeling, fylkeskommunen og Bergen kommune. Programmet skal legges ut til offentlig ettersyn og forelegges som et vedlegg til reguleringsplanen. Miljøoppfølgingsprogrammet bør utarbeides så raskt som mulig og senest før andregangs behandling av reguleringsplanen.

Når vi går inn i rapporten og studerer innspill fra høringsinstanser og Kystdirektoratets kommentarer til disse, finner vi at det ikke er mange krav til ytterligere utredninger. Flesland og Sletten Grannelag stiller seg tvilende til utredninger og vurderinger rundt transport og deponi av masse, men Kystdirektoratet mener at utredningsplikten her er oppfylt, og at nye eksterne utredninger ikke trengs.

Kystdirektoratet stiller altså ikke krav til oppfølgende undersøkelser i slutt-dokumentet, men presiserer at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram. Det stilles krav til hvordan et slikt program skal (saks)behandles, og når det skal foreligge. Det stilles ikke konkrete krav til hvilke temaer eller problemstillinger programmet skal omfatte. Vi kan ikke se at Kystdirektoratet her har stilt krav til oppfølgende undersøkelser slik vi har definert dette, men det kan være interessant å diskutere om Kystdirektoratets praksis med krav om miljøoppfølgingsprogram, som vi har sett i denne og forrige sak, er en akseptabel måte å møte forskriftens § 14 på.

331 Golfbane på Hauge - Lyssand

Ansvarlig myndighet er Os kommune, mens Bjørnefjorden Golfklubb er tiltakshaver. Slutt-dokumentet er datert 28.09.99.

I slutt-dokumentet stilles ett krav til nærmere undersøkelser/utredninger som må gjøres før reguleringsplanen kan godkjennes. Dette gjelder vurdering av hvilken trafikk som skapes av golfanlegget. Det er ikke referert til andre krav om ytterligere utredninger i slutt-dokumentet.

Det er altså satt krav til en nærmere undersøkelse før regulering og gjennomføring av tiltaket. Tiltakshaver er ansvarlig for gjennomføring av undersøkelsen, mens planmyndigheten er ansvarlig for å påse at kravet er oppfylt. Det er ikke stilt krav til undersøkelser for overvåking og klargjøring av faktiske konsekvenser.

339 Sykehjem, bo- og servicesenter i bydel Vindern

Oslo kommune ved Byutviklingskomiteen er ansvarlig myndighet, mens Bydelsadministrasjon Vindern er tiltakshaver. Slutt-dokumentet er datert 09.09.99.

I gjennomgangen av innkomne uttalelser fremkommer kun ett krav til videre utredninger, fra Byantikvaren, som mener at flere forhold er utilstrekkelig utredet. Dette gjelder tiltakets følger for arkitektoniske forhold, for det totale miljøet ved Sognsvannsbekken,

særlig med tanke på tilrettelegging for rullestolbrukere, følger for rekreasjons- og kulturlandskapsopplevelser og følger for landskapsrom-sammenhenger. Plan- og bygningsetaten kommenterer at dette blir tatt opp i reguleringsplanen, og at det ikke er behov for å stille krav til videre utredning på dette området.

I sluttdokumentet finnes et eget kapittel kalt "Krav til nærmere undersøkelser og overvåking". Her sies det at det gjennom konsekvensutredningen er identifisert behov for oppfølging av to forhold i den videre prosessen. Dette gjelder avrenning, det skal legges frem plan for sikring av slamvann i anleggsperioden slik at avrenning til Sognsvannsbekken hindres og belastninger, det skal foretas en redegjørelse for belastning av vassdraget og grøntområdet før bygging tar til, i anleggsperioden og etter at bygningen er tatt i bruk. De oppfølgende undersøkelsene gjelder altså vassdraget Sognsvannsbekken.

Her ser vi at Oslo kommune, i eget kapittel, har satt krav til undersøkelser som skal gjennomføres før realisering av tiltaket og undersøkelser med sikte på å overvåke faktiske virkninger av tiltaket. Det fremgår ikke klart hvem som har ansvaret for å påse at disse kravene blir oppfylt, men det kan tolkes som at det er Plan- og bygningsetaten, som planmyndighet, som har dette ansvaret.

341 Utbygging av Sandakerveien 121 AS i Nydalen i Oslo kommune

Ansvarlig myndighet er Nærings- og handelsdepartementet, mens Schibsted Eiendom AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 09.11.99.

I sluttdokumentet refereres og kommenteres høringsuttalelsene. Disse er konsentrert om spørsmål knyttet til trafikkgenerering og hvordan denne kan holdes nede, samt bygningens energiforsyning- og systemer. Det meldes ingen konkrete ønsker om videre utredninger.

Nærings- og handelsdepartementet stiller ingen krav til oppfølgende undersøkelser i sin godkjenning, og de nevner ikke forskriftens § 14.

343 E6 Tingberg – Tretten og bru for rv 254 over Lågen

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Oppland vegkontor er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 25.02.2000.

I sluttdokumentet kommenterer Vegdirektoratet noen viktige forhold som er kommet frem gjennom høringen, og ingen av disse inneholder konkrete ønsker om ytterligere utredninger.

I sluttdokumentet finnes et eget avsnitt med overskriften "Oppfølgende undersøkelser". Her henvises det til forskriftens § 14 (i tekst, ikke ved direkte henvisning til forskriften). Vegdirektoratet viser til at oppfølgende undersøkelser behandles i konsekvensutredningen, og mener at dette, sammen med presiseringene i sluttdokumentet (ingen diskusjoner om oppfølgende undersøkelser så langt vi kan se), er tilfredsstillende svar på utredningsprogrammets krav på dette punktet.

I sluttdokumentet er det altså ikke stilt spesifikke og uttalte krav til oppfølgende undersøkelser.

345 Ny godsterminal i Trondheimsregionen

Jernbaneverket hovedkontoret er ansvarlig myndighet for denne saken, og Jernbaneverket Region Nord er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 08.02.2000.

Høringsuttalelser er ikke referert eller kommentert i sluttokumentet. Kopi av alle høringsuttalelsene, ansvarlig myndighets sammendrag og vurdering av disse samt korrespondanse rundt avklarende runde er vedlegg til sluttokumentet, men finnes ikke hos oss.

Det finnes i sluttokumentet et eget avsnitt kalt ”Krav til nærmere undersøkelser og overvåkning”, men det blir ikke stilt krav til oppfølgende undersøkelser. Det vises til at konsekvensutredningen gjaldt lokaliseringsspørsmålet, og at eventuelle krav til nærmere undersøkelser og overvåkning vil bli fastlagt i neste planfase.

352 E 18 mellom Festningstunnelen og Ekebergtunnelen

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, og Statens vegvesen Oslo er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 13.12.1999.

Vi finner ikke konkrete henvisninger til Forskrift om konsekvensutredninger § 14. Under kapitlet som omhandler merknader til utredningen og høringsuttalelsene har Vegdirektoratet blant annet redegjort for de ønsker om videre utredninger som foreligger, og hvordan de forholder seg til dem. Her ber Vegdirektoratet om flere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket, samt om overvåkning av de faktiske virkninger. Vegdirektoratet sier at det bør gjøres en samlet vurdering av støy og luftforurensing i området (sammen med kommunen), veganleggenes forhold til Akerselva bør vurderes (sammen med kommunen), det bør gjøres en utredning av gang- og sykkelvegssystemet med tilknytningspunkter til omkringliggende sykkelvegnett, og det bør utarbeides et overvåkningsprogram for forurensing fra veganlegget med tilhørende beredskapsplaner og massedeponeringsplan for mudringsmassene, eventuelle kompenserende tiltak for anadrome fisk i forhold til problemer i anleggsperioden bør utredes og terskelens effekt på vannkvalitet og hvilke kompenserende tiltak som eventuelt kan iverksettes bør utredes. Vegdirektoratet forutsetter også at spørsmål om hvordan Nyland Allè (hovedgaten i den nye bydelen) vil fungere i forhold til en rekke forhold.

Vegdirektoratet beskriver en rekke utredninger etc som *bør* gjennomføres, men disse er ikke fremført som krav med tidsfrister og ansvarsfordeling. Vi er i tvil om vi skal tolke sluttokumentet som å innehold krav til oppfølgende undersøkelser etter § 14. Vi gjør det, og finner da at det stilles krav både til undersøkelser før gjennomføring av tiltaket og til overvåkning av faktiske virkninger. Det er ikke klart angitt hvem som skal ha ansvaret for å påse at krav etter dette leddet blir oppfylt.

360 Norges varemesse, Lillestrøm

Ansvarlig myndighet er Nærings- og handelsdepartementet, mens Norges Varemesse er tiltakshaver. Sluttokumentet er datert 28.02.2000.

I sluttokumentet er det redegjort for en rekke høringsuttalelser med krav om ytterligere utredninger, i hovedsak innenfor temaene trafikksystem og trafikale konsekvenser, luftforurensing, klima og skyggevirkninger og støyforurensing. Departementet har sagt seg enig i at utredningene er mangelfulle på disse områdene, og tiltakshaver har igangsatt tilleggsutredninger som dekker de fleste av kravene i høringsuttalelsene. Departementet forutsetter at disse utredningene foreligger før det treffes reguleringsplanvedtak om tiltaket, og stiller ikke ytterligere krav rundt disse temaene i sluttokumentet. Departementet krever i tillegg vurderinger omkring hvordan det kan etableres buffersoner som skjermer boligeiendommene i nærheten, hvordan tiltaket bør vurderes i forhold til rikspolitiske retningslinjer for midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre og en mer utfyllende vurdering av konsekvensene ved bruk av parkeringsrestriksjoner. Disse forholdene skal også være avklart før det treffes reguleringsvedtak i saken. Departementet

ber også om at det gjennomføres målinger i anleggs- og driftsfasen for å kartlegge hvilke trafikkmengder, støy og forurensing tiltaket har medført for naboeiendommene, og at disse skal gjøres kjent for naboer, relevante myndigheter og Nærings- og handelsdepartementet når de foreligger.

Slik vi ser det har Handels- og næringsdepartementet, med henvisning til §33-8 i plan- og bygningsloven, stilt de krav til oppfølgende undersøkelser som er beskrevet i forskriftens § 14. Det er ikke presisert hvem som har ansvaret for å påse at kravene blir oppfylt.

365 Dobbeltspor Sandnes – Stavanger (Kvaleberg)

Jernbaneverket hovedkontoret er ansvarlig myndighet, og Jernbaneverket Region Sør er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 23.08.2000.

I sluttdokumentets innledning refereres det til forskrift om konsekvensutredninger, og det vises det til at dokumentet blant annet skal "...sette nødvendige krav til eventuelle nærmere undersøkelser og overvåkning". Under overskriften "Videre planlegging" redegjøres det for forutsetninger i det videre arbeidet. Her finner vi krav til oppfølgende undersøkelser. Tiltakshaver skal utarbeide miljøoppfølgingsprogram for anleggsfasen, som skal ta for seg hvordan miljø- og helsekonsekvenser som er avdekket i konsekvensutredningen skal følges opp i anleggsfasen. Utslipp til vann og luft, støy og støv nær boliger, anleggstrafikk, kulturminner, friluftsliv og lek, visuelle forhold, informasjon og nabokontakt skal vektlegges spesielt. Usikkerhet i forhold til forurenset grunn/sedimenter og forekomst av truede planter skal følges opp. Det er ikke spesifisert hvem som har ansvaret for å påse at kravene blir oppfylt, og de er ikke direkte knyttet til den videre saksbehandlingen.

Jernbaneverket har satt krav til oppfølgende undersøkelser slik de er beskrevet i forskrift om konsekvensutredninger, men det er uklart hvem som har ansvaret for å kontrollere at undersøkelsene blir gjennomført, og hvor i prosessen undersøkelsene skal presenteres.

376 E6 Råde grense – Moss grense

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, og Statens vegvesen Østfold er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 19.05.2000.

I sluttdokumentet finnes et eget avsnitt med overskrift "Oppfølgingsprogram", der det understrekes at behovet for nærmere undersøkelser skal vurderes og eventuelt oppfølgingsprogram utarbeides. Det sies at vegkontoret har til hensikt å utarbeide oppfølgingsprogram i forbindelse med byggeplanarbeidet, og at det her skal inngå miljøkrav både i anleggs- og driftsperioden. Vegdirektoratet presiserer at det bør komme klart frem hvem som har ansvaret for å følge opp de ulike komponentene i oppfølgingsprogrammet, og stiller ikke andre krav til oppfølgende undersøkelser.

Vi kan ikke her se at Vegdirektoratet har stilt krav til oppfølgende undersøkelser i sluttdokumentet slik dette er beskrevet i forskriftens § 14, men ser det som interessant å diskutere hvorvidt Vegdirektoratets praksis med å henvise til oppfølgingsprogrammer og lignende i senere faser av planleggingen er en tilfredsstillende måte å løse dette på.

379 Utviding av Industriområdet på Osneset i Ulstein kommune

Ulstein kommune er ansvarlig myndighet, og Ulstein Verft Eiendom AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 09.02.2000.

I innledningen henvises det til § 14 i forskrift om konsekvensutredninger, og ett av hovedpunktene i rapporten er "Krav til nærare undersøkingar og overvåking". I dette kapitlet henvises det igjen til § 14, og krav om oppfølgende undersøkelser fremføres

meget presist. De oppfølgende undersøkelser gjelder sandbalansen i området, og pålegger derfor tiltakshaver å kartlegge status for sandforekomstene før utfyllingen blir gjennomført og å overvåke eventuelle endringer av sandbalansen under og etter gjennomføring av utfyllingstiltaket. Godkjent og forpliktende program for undersøkelsen skal foreligge før det gis tillatelse til å sette i gang utfyllingen, og det skal inngås forhåndsavtale om avbøtende tiltak. Ansvarlig myndighet har på uklarerlig vis fastslått hvem som er ansvarlig for undersøkelsen, ”Tiltakshaver er ansvarlig for at målinger i samsvar med programmet vert gjennomført, med rapportering til Ulstein kommune. Ulstein kommune har tilsyn med at målingane vert gjorde, og kan gje pålegg om eventuelle manglar”.

Ulstein kommune har stilt klare og utvetydige krav om oppfølgende undersøkelser med sikte på å avklare eventuelle virkninger av tiltaket, og har vært helt klare når det gjelder ansvar for at kravene blir oppfylt.

381 Nytt massetak i Krabbåsen, Tromsø

Ansvarlig myndighet er Bergvesenet, tiltakshaver er Vekve pukkverk. Sluttrapporten er datert 27.06.01.

I sluttrapporten finnes et eget kapittel med overskrift ”Program for nærmere undersøkelse og overvåking”. Her sies det at ”Følgende momenter må undersøkes nærmere”, før en rekke forhold som bør undersøkes nærmere listes opp. Dette gjelder rystelsesmålinger/tilstandskontroll, vannforsyning (for nærmeste nabo), dyreliv, kulturminner (med henvisning til kulturminnelovens § 9) og trafikale forhold med spesielt vekt på hensynet til barn og unge. Under forhold som må overvåkes nærmere listes rystelsesmålinger, støv, støv og drikkevann. Det presiseres ikke hvem som er ansvarlig for oppfølging og kontroll av undersøkelsene.

390 E6 Bånes – Langnes

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Troms er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 21.06.2001.

I dette sluttdokumentet nevnes ikke oppfølgende undersøkelser etter forskriftens § 14 i det hele tatt, på noen måte. Det stilles ingen krav om slike undersøkelser.

422 Eydehavn industriområde fase 1, Langnes/Pinnen

Kystverket er ansvarlig myndighet for dette tiltaket, mens Nidarå tømmersalslag og AS Nymo er tiltakshavere. Sluttdokumentet er datert 06.09.2000.

Sluttdokumentet har et eget kapittel kalt miljøoppfølgingsprogram, hvor Kystverket slår fast at det skal utarbeides et miljøoppfølgingsprogram, der tiltakshaver skal presisere nærmere undersøkelser, avbøtende tiltak og overvåking. Det vises til forskriftens § 14. De tiltak/oppgaver som skal gjennomføres i miljøoppfølgingsprogrammet er listet i tabeller, der også tidspunkt for undersøkelsene, hvor krav om gjennomføring stilles og hvem som har ansvar for oppfølging, finnes. Det stilles krav til nærmere undersøkelser om forurensing i bunnen i fremtidig kaiområde, lokal adkomst, støyutslipp og trafikk-sikkerhet. Det er også stilt klare krav om avbøtende tiltak. Det er ikke stilt krav om overvåking, men Kystverket ber om at det utarbeides et overvåkingsprogram, i nært samarbeid med berørte etater og myndigheter.

Kystverket har altså stilt krav om oppfølgende undersøkelser og presisert hvem som er ansvarlig for oppfølging. Det er dessuten stilt krav til at det skal utarbeides et overvåkingsprogram.

442 Gardermoen Næringspark

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig myndighet, Norske Liv AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 04.12.2000.

Nærings- og handelsdepartementet finner ikke grunn til å kreve tilleggsutredninger etter § 33-6, men forutsetter at en rekke undersøkelser skal gjøres i forbindelse med reguleringsplanarbeidet og foreligge i god tid før kommunen treffer reguleringsvedtak. Dette gjelder i hovedsak trafikale konsekvenser av prosjektet, for veinettet og for nærliggende sentra.

Det skal altså gjennomføres oppfølgende undersøkelser, dette skal skje før vedtak om reguleringsplan og det er dermed kommunen som har ansvar for å påse at undersøkelsene er gjennomført.

483 E 18 Momarken – Krosby

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Østfold er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 06.03.2001.

I dette sluttdokumentet nevnes ikke oppfølgende undersøkelser etter forskriftens § 14 i det hele tatt, på noen måte. Det stilles ingen krav om slike undersøkelser.

512 Energigjenvinningsanlegg og sorteringsanlegg på Stokka

Sandnes kommune er ansvarlig myndighet i denne saken, mens Forus gjenvinning KS og Ressurs, Sortering og Gjenvinning AS er tiltakshavere. Sluttdokumentet er datert 03.07.2001.

Under overskriften ”Krav til nærmere undersøkelser” sies det at tiltakshaverne selv har definert nødvendige overvåkningsrutiner i forhold til utslip til luft, støv og støy, som følge av krav i utslippstillatelse fra Fylkesmannen i Rogaland. Sandnes kommune anser disse målingene som en del av anleggets internkontroll, som kan kreves fremlagt som dokumentasjon på at krav i utslippstillatelsen blir overholdt.

Det stilles ikke andre krav til oppfølgende undersøkelser.

439 Utvidelse av massetak i Fonndal, Meløy kommune

Bergvesenet er ansvarlig myndighet, og Nordland Betongindustri AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 31.07.2001.

Under overskriften ”Program for nærmere undersøkelse og overvåking” listes det opp en rekke forhold som må undersøkes nærmere og/eller følges opp under drift. Dette gjelder kulturminner, utslipp til sjø, støy, støv og påvirkning av drikkevannskvalitet. Det er altså stilt krav om at det skal gjennomføres oppfølgende undersøkelser. Det sies ikke noe om hvem som er ansvarlig for å påse at undersøkelsene blir gjennomført.

371 Etablering av steinbrudd i Liafjellet i Larvik kommune

Bergvesenet er ansvarlig myndighet, mens Larvik Granite A/S er tiltakshaver. Sluttrapporten er datert 24.09.2001.

Under ”Kommentarer til høringsuttalelsene” kreves det tilleggsutredninger for temaene barn og unges interesser (lekeområder), friluftsliv, trafikk, dyreliv, skjermvoll og kulturminner. Det sies ikke noe om hvem som er ansvarlig for å påse at undersøkelsene blir gjennomført. Under overskriften ”Program for nærmere undersøkelser og overvåking” er det beskrevet flere forhold som må overvåkes. Dette gjelder vannkvalitet i brønner, partikkelavrenning til nærliggende vassdrag, støy, støv og rystelser. Det er altså

stilt krav om at det skal gjennomføres oppfølgende undersøkelser. For støv og støy presiseres det at opplegg og omfang av overvåkingsprogrammet må avtales med myndighetene, ellers gjøres det ingen avklaringer om hvem som har ansvaret for å kontrollere at overvåkingen gjennomføres.

238 Regulering og overføring i Norddalsvassdraget og å bygge Pollen kraftstasjon i Flora kommune

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er ansvarlig myndighet, mens Sogn og Fjordane Energi AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 15.08.2001.

Flere instanser har i høringsrunden stilt krav til tilleggsutredninger, men NVE ser ikke at disse utredningene er beslutningsrelevante og krever dem ikke gjennomført. Det stilles ikke krav til oppfølgende undersøkelser i forbindelse med godkjenning av konsekvensutredningen. I forslag til vilkår for tillatelse er det foreslått undersøkelser og overvåkning av en rekke forhold. Konesjonæren er forpliktet til å bekoste eventuelle naturvitenskapelige undersøkelser og friluftslivsundersøkelser etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning, konesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov om kulturminner § 9 og å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt etter fylkesmannens nærmere bestemmelse. Konesjonæren kan dessuten pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene skal da stilles til rådighet for det offentlige, og Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere beslutninger om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

I behandlingen av konsekvensutredningen stilles det altså ingen krav til oppfølgende undersøkelser, mens det i konesjonsbehandlingen varsles at det kan bli stilt krav om undersøkelser og overvåkning fra flere instanser, og at tiltakshaver da vil være ansvarlig for å gjennomføre disse og fremlegge dem for rette myndighet. Vi tolker dette som at det ikke er stilt krav til oppfølgende undersøkelser i sluttrapporten for konsekvensutredningen.

523 Brunstad stevnested

Stokke kommune er ansvarlig myndighet og Brunstad stevnested er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 04.10.2001.

Konsekvensutredning og reguleringsplan er i denne saken behandlet parallelt, og selve sluttdokumentet inneholder bare henvisninger til 1. og 2. gangs behandling av disse i det faste planutvalget, og ingen hentydninger om oppfølgende undersøkelser. Ved gjennomlesing av de vedlagte saksdokumentene kan vi ikke se at det fremkommer krav om oppfølgende undersøkelser etter forskriftens § 14.

455 Stad skipstunnel, Selje kommune

Kystverket er ansvarlig myndighet, og Kystverket 2. distrikt er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 31.10.2001.

Kystverket henviser flere ganger til forskriftens § 14, men stiller ikke egne krav til oppfølgende undersøkelser. I stedet refereres det til et fremtidig miljøoppfølgingsprogram, der det skal redegjøres for nærmere undersøkelser, avbøtende tiltak og overvåking av en rekke forhold som nevnes og til dels diskuteres i sluttdokumentet.

Vi ser det slik at dette sluttdokumentet ikke inneholder krav til oppfølgende undersøkelser, men ser det som interessant å diskutere hvorvidt slike henvisninger til

fremtidige miljøoppfølgingsprogram kan regnes som krav om oppfølgende undersøkelser.

496 Nordland sentralsykehus

Bodø kommune er ansvarlig myndighet, mens Nordland fylkeskommune er tiltakshaver. Sluttrapporten er datert 11.11.2001.

Under kapitlet "Krav til nærmere undersøkelser, overvåking og etterprøving" kreves det miljøoppfølgingsprogram for anleggsfasen og miljøoppfølgingsprogram for overvåking av trafikksituasjonen, som begge skal godkjennes av kommunen og foreligge før oppstart av anleggsarbeidene. Det er ikke henvist til § 14, men av teksten kan vi se at det er denne paragrafen ansvarlig myndighet forholder seg til når de stiller krav om oppfølgende undersøkelser.

Det er altså stilt krav om undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre faktiske virkninger av tiltaket, og det er klargjort hvem som er ansvarlige for å påse at kravene blir oppfylt.

486 Riksvei 519 fastlandsforbindelse for Finnøy, Finnfast

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Rogaland er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 14.11.2001.

I dette sluttdokumentet nevnes ikke oppfølgende undersøkelser etter forskriftens § 14. Det stilles kun ett krav om oppfølgende undersøkelser, nemlig at Vegdirektoratet forutsetter at nødvendige gjenstående registreringer i forhold til kulturminnelovens § 9 gjennomføres senest i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplan.

108 E6 Øst i Trondheim kommune, parsell Nidelv bru – Grilstad

Statens vegvesen Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Sør-Trøndelag er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 14.11.2001.

I dette sluttdokumentet nevnes ikke oppfølgende undersøkelser etter forskriftens § 14. Det stilles kun ett krav om oppfølgende undersøkelser, nemlig at Vegdirektoratet forutsetter at nødvendige gjenstående registreringer i forhold til kulturminnelovens § 9, som er påpekt av Riksantikvaren i høringsrunden, gjennomføres senest i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplan.

295 Horvnes industriområde, Alstahaug kommune

Kystverket er ansvarlig myndighet og Alstahaug kommune tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 28.05.2001.

I sluttdokumentet finnes et kapittel kalt "Miljøoppfølgingsprogram som en del av reguleringsplanen". Her vises det eksplisitt til § 14 i forskrift om konsekvensutredninger. I tillegg til en rekke krav til avbøtende tiltak, stilles det krav til nærmere undersøkelse av kulturminner. Det stilles også krav til overvåking av landskaps- og naturelementer, utviklingen av støy, luftforurensing i anleggsperioden og i den seneste driftsfasen og vannforurensing i anleggs- og driftsfasen. Det sies ikke hvem som er ansvarlig for å følge opp at undersøkelsene og overvåkingen faktisk finner sted, men ut fra teksten ser det ut til at dette skal avklares gjennom et miljøoppfølgingsprogram. Dette skal utarbeides i samarbeid med sentrale aktører, og være en del av reguleringsplanen. Vi anser dermed at dette ansvaret er fordelt, og lagt til kommunen.

Her er det altså stilt krav både til nærmere undersøkelser og til overvåking, og ansvaret for å påse at kravene er oppfylt er fordelt.

385 Etablering av massetak på Sørheim, Etne kommune

Bergvesenet er ansvarlig myndighet, og Åbø sanddrift AS er tiltakshavere. Sluttdokumentet er datert 10.11.2000.

I kapitlet ”Program for nærmere undersøkelse og overvåking” er det henvist til utredningsprogrammet for krav om overvåkingsprogram. Det sies at følgende forhold må undersøkes og overvåkes nærmere: kulturminner, støy, støv, avrenning og vannforsyning. Det refereres ikke til hjemler. Det fremgår ikke hvem som har ansvar for å påse at kravene blir oppfylt.

153 Modernisering av Vestfoldbanen parsell 5; Holm – Holmestrand – Nykirke

Jernbaneverket er ansvarlig myndighet, og Jernbaneverket region sør er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 27.03.2000.

I innledningen refereres det til forskrift om konsekvensutredninger av 21.05.99, og det opplyses at sluttdokumentet blant annet skal sette nødvendige krav til eventuelle nærmere undersøkelser og overvåking. I sluttdokumentet settes det imidlertid ingen slike krav, uten at dette kommenteres nærmere.

383 Høgskolen i Bergen

Bergen kommune er ansvarlig myndighet, mens Statsbygg er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 20.12.1999.

Forskrift for konsekvensutredninger siteres innledningsvis, og i sluttdokumentet finnes et eget kapittel kalt ”Krav om nærmere undersøkelser”. Her slås det fast at slike undersøkelser vil bli gjennomført i forbindelse med utarbeiding av reguleringsplan, og at det dermed ikke stilles krav om spesielle undersøkelser i sluttdokumentet.

423 Utvidelse av Drammen havn

Buskerud fylkeskommune er ansvarlig myndighet, og Drammen havn er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 02.05.2000.

Det er stilt krav til nærmere undersøkelser og overvåking av hvordan Drammen havn vil bidra til miljøvennlige transportformer, støy- og trafikkforhold i nærområdene, faren for masseutgliding, grunnforurensing og kulturminner. Vi kan ikke se at det her er angitt hvem som har ansvar for å påse at kravene blir oppfylt. Det vises ikke til forskrift for konsekvensutredninger eller andre.

432 Ev 39 Midtbygda – Nordhordalandsbrua i Åsane, nord i Bergen kommune

Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Hordaland er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 26.09.2000.

I sluttdokumentet stilles det krav om gjennomføring av nærmere undersøkelser, som skal utføres senest parallelt med reguleringsplanlegging av valgt alternativ, uten nærmere henvisning til hvor dette kravet er hjemlet. Disse undersøkelsene skal være ferdige før forslag til reguleringsplan vedtas formelt, og ansvaret for at utredningene blir gjennomført legges dermed på kommunen. Det stilles krav om at det skal gjøres nærmere undersøkelser for kollektivtransport på vei og nyere tids kulturminner.

149 Rv 4 Nordøstkorridoren i Oslo og Akershus

Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Oslo og Statens vegvesen Akershus er tiltakshavere. Sluttdokumentet er datert 21.12.2000.

I dette sluttdokumentet er det satt krav til omfattende undersøkelser. Godkjenningen av konsekvensutredningen er gitt under forutsetning av at disse undersøkelsene blir gjennomført. Undersøkelsene gjelder i hovedsak en kollektivutredning for Groruddalen, som skal godkjennes av Vegdirektoratet og legges ut på offentlig høring. Dette skal være et delgrunnlag for Areal- og transportplan for Groruddalen. Det er dessuten, i eget kapittel, stilt krav til oppfølgende undersøkelser. Disse omfatter i hovedsak konsekvenser av økt trafikk på enkelte veier, redusert trafikk på andre, konsekvenser av enkelte avbøtende tiltak og endringer av trafikkforholdene mot indre by. Disse kravene skal oppfylles før kommunedelplanen (areal- og transportplan) legges ut til fornyet offentlig ettersyn, Oslo kommune blir dermed hovedansvarlig for å påse at de blir oppfylt. Det er i tillegg ramset opp temaer som må utdypes og klargjøres i videre planlegging for det alternativet som blir vedtatt å gå videre med. Dette gjelder beregninger av støy og støv, muligheter for å rense tunnelluft, bomiljø, kulturminner og inngrep i vernede vassdrag. Vegkontorene har ansvaret for disse utredningene som en del av den videre planleggingen, i samarbeid med kommunene.

Slik vi ser dette er det satt store krav til nærmere undersøkelser, men ikke til undersøkelser med sikte på overvåking og oppfølging av konsekvensene av tiltaket. Hovedansvaret for å påse at undersøkelsene blir gjennomført er lagt til Oslo kommune. Vi kan ikke se at kravene om videre undersøkelser er begrunnet med henvisning til hjemler i lovverket.

504 Bygardslie – Ondrahaugen, Voss kommune

Voss kommune er ansvarlig myndighet, mens Voss Utvikling AS er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 31.07.2001.

I sluttdokumentet har ansvarlig myndighet stilt krav til supplerende undersøkelser og andre tiltak som skal gjennomføres eller vurderes. Dette gjelder undersøkelser vedrørende kulturminner, villrein, plante- og fugleliv. Disse supplerende undersøkelsene skal være en del av grunnlaget for utbyggingsplanene, og kommunen vil foreta en oppsummering av undersøkelsene.

Det er stilt krav til nærmere undersøkelser, men ikke til overvåking. Kommunen er ansvarlig for å følge opp at undersøkelsene blir gjennomført.

320 Gassrørledning fra Vestre Bokn til Forus

Olje- og energidepartementet er ansvarlig myndighet, og Gasnor ASA er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 17.08.2000.

Det henvises ikke til § 14, og det settes ikke krav til oppfølgende undersøkelser. I gjennomgangen av høringsuttalelsene vises det stadig til at de forhold som tas opp skal utredes/planlegges/behandles videre i reguleringsplanarbeidet.

300 Samlokalisering av Høgskolen i Vestfold på Bakkenteigen i Borre kommune

Vestfold fylkeskommune er ansvarlig myndighet, mens Statsbygg er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 26.06.2001.

Under overskriften "Avbøtende tiltak, oppfølgende undersøkelser, overvåking og etterprøving" gjennomgås høringsinstansenes innspill med hensyn på dette, og ansvarlig myndighet konkluderer med hva som må gjøres. Det stilles flere litt diffuse krav i grensen mellom planlegging og utredning, men slik vi leser teksten stilles det kun ett krav om oppfølgende undersøkelser. Dette gjelder grunnvannstand og næringstilførsel i et tjern i området, der tiltakshaver blir bedt om å følge opp utviklingen i anleggs- og driftsfasen.

Borre kommune defineres som ansvarlig for å følge opp tiltakshaver på dette området. Det vises ikke til § 14 i forskriften eller til andre hjemler.

171 Jernbanetunnel i Gamlebyen i Oslo

Samferdselsdepartementet er ansvarlig myndighet og Jernbaneverket – Hovedkontoret er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 11.01.2001.

Dette er et meget kort sluttdokument, på en og en halv side. § 14 nevnes ikke, og det stilles ingen krav om oppfølgende undersøkelser. Krav om slike undersøkelser fra Riksantikvaren og Oslo kommune avvises.

417 Eikeren som drikkevannskilde

Hof kommune er ansvarlig myndighet, og Vestfold Interkommunale vannverk er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 22.05.2001.

Under overskriften ”Krav til nærmere undersøkelser, overvåking og etterprøving” sies det at

Ut over det som fremgår av KU og dette sluttdokumentet, og som forutsettes videreført i nødvendig plan- og prosjektarbeid ser Hof kommune ikke behov for ytterligere undersøkelser.

Dette gjelder i hovedsak at det skal utarbeides en tilleggsutredning av vannuttaket som skal på høring til Øvre Eiker kommune, samt at det nevnes en del forhold som må sees nærmere på i forbindelse med reguleringsplanarbeidet.

Vi anser dermed at det er stilt krav til nærmere undersøkelser, og at Øvre Eiker kommune er ansvarlig for oppfølging. Det vises ikke til § 14 eller andre hjemler.

477 Utvidelse av produksjonen for Elkem Aluminium ANS i Mosjøen

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig myndighet, mens Elkem Aluminium ANS Mosjøen er tiltakshaver. Sluttdokumentet er datert 12.12.2000.

Det stilles ikke krav til oppfølgende undersøkelser, og § 14 nevnes ikke.

Vedlegg 2

Oversiktstabell

Oversiktstabell

Tabellen er sortert på om det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser eller ikke, deretter alfabetisk på ansvarlig myndighet

Nr	Dato	Ansv.mynd.	Nærmere undersøkelser	Overvåking	Instans ansvarlig for oppfølging	Hjemmel
496	11.11.01	Bodø K	Ja	Ja	Ja, Bodø kommune	§ 14
423	02.05.00	Buskerud FK	Ja	Ja	Nei	
381	27.06.01	BV	Ja	Ja	Nei	§ 9 kml
439	31.07.01	BV	Ja	Ja	Nei	
371	24.09.01	BV	Ja	Ja	Nei	
385	10.11.00	BV	Ja	Ja	Nei	
417	22.05.01	Hof K	Ja	Nei	Ja, Øvre Eiker kommune (nabokom.)	
365	23.08.00	JV	Ja	Nei	Nei	§ 14
422	06.09.00	KV	Ja	Nei, men overvåkings-program	Ja, Arendal kommune	§ 14
295	28.05.01	KV	Ja	Ja	Ja, Alstahaug kommune	§ 14
360	28.02.00	NHD	Ja	Nei	Nei	§ 33-8
442	04.12.00	NHD	Ja	Nei	Ja, kommunen	
331	28.09.99	Os K	Ja	Nei	Ja, Os kommune	
243	23.03.00	Oslo K	Ja	Ja	Ja, Oslo kommune	§ 14
293	31.05.00	Oslo K	Ja	Nei	Ja, Oslo kommune	
339	09.09.99	Oslo K	Ja	Ja	Ja, Oslo kommune	?
379	09.02.00	Ulstein K	Ja	Ja	Ja, Ulstein kommune	§ 14
276	04.02.00	VD	Ja	Ja	Nei	
352	13.12.99	VD	Ja	Ja	Nei	
214	15.05.00	VD	Ja	Nei	Nei	
432	26.09.00	VD	Ja	Ja	Ja, kommunen	
486	14.11.01	VD	Ja, kun kulturminner § 9	Nei	Ja, kommunen	§ 9 i kml
108	14.11.01	VD	Ja, kun kulturminner § 9	Nei	Ja, kommunen	§ 9 i kml
149	21.12.00	VD	Ja, store krav	Nei	Ja, Oslo kommune	
300	26.06.01	Vestfold FK	Nei	Ja	Ja, Borre kommune	
504	31.07.01	Voss K	Ja	Nei	Ja, Voss kommune	
383	15.03.00	Bergen K	Nei, ikke behov	Nei	Nei	§ 14
153	27.03.00	JV	Nei, ikke behov	Nei	Nei	§ 14
341	09.11.99	NHD	Nei, ikke behov	Nei	Nei	
267	13.08.99	VD	Nei, ikke behov	Nei	Nei	§ 14

Oversiktstabell

Tabellen er sortert på om det er stilt krav til oppfølgende undersøkelser eller ikke, deretter alfabetisk på ansvarlig myndighet

Nr	Dato	Ansv.mynd.	Nærmere undersøkelser	Overvåking	Instans ansvarlig for oppfølging	Hjemmel
274	09.11.00	VD	Nei, ikke behov	Nei	Nei	
343	25.02.00	VD	Nei, ikke behov	Nei	Nei	§ 14
477	12.12.00	NHD	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
285	28.11.00	NVE	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
320	17.08.00	OED	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
512	03.07.01	Sandnes K	Nei, nevnes ikke	Interne rutiner anses OK	Nei	
171	11.01.01	SD	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
523	04.10.01	Stokke K	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
176	13.09.99	VD	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
390	21.06.01	VD	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
483	06.03.01	VD	Nei, nevnes ikke	Nei	Nei	
345	08.02.00	JV	Nei, fastsettes i neste planfase (U)	Nei	Nei	§ 14
170	23.05.00	NVE	Nei, men i vilkår for konsesjon (U)	Nei	Nei	§§104-105 i vdl
253	21.02.00	NVE	Nei, men i vilkår for konsesjon (U)	Nei	Nei	§§104-106 i vdl
238	15.08.01	NVE	Nei, men i vilkår for tillatelse (U)	Nei	Nei	vdl
313	08.12.99	KV	Nei, men miljøoppfølgingsprogram (U)	Nei	Nei	§ 14
315	05.01.01	KV	Nei, men miljøoppfølgingsprogram (U)	Nei	Nei	§ 14
455	31.10.01	KV	Nei, men miljøoppfølgingsprogram (U)	Nei	Nei	§ 14
198	13.09.00	VD	Nei, men miljøoppfølgingsprogram (U)	Nei	Nei	§ 9 i kml
376	19.05.00	VD	Nei, men miljøoppfølgingsprogram (U)	Nei	Nei	
297	31.08.99	NHD	Nei, men viser til program i KU (U)	Nei	Nei	

Forkortelser:

BV: Bergvesenet

FK: Fylkeskommune

JV: Jernbaneverket

K: Kommune

KV: Kystverket ved Kystdirektoratet

NHD: Nærings- og handelsdepartementet

NVE: Norges vassdrags- og energidirektorat

OED: Olje- og energidepartementet

SD: Samferdselsdepartementet

VD: Statens vegvesen Vegdirektoratet

(U): Definert som saker der vi var i tvil om det var stilt krav til oppfølgende undersøkelser

kml: kulturminneloven

pbl: plan- og bygningsloven

vdl: vassdragsloven

Vedlegg 3

Oversikt over saker der det er stilt krav om oppfølgende undersøkelser

Nr.	Dato	Sak	Ansvarlig myndighet
214	15.05.00	Kyststamvegen Stord-Halhjem	Vegdirektoratet
496	11.11.01	Nordland sykehus	Bodø kommune
423	02.05.00	Utvidelse av Drammen havn	Buskerud fylkeskommune
381	27.06.01	Nytt massetak i Krabbåsen, Tromsø	Bergvesenet
439	31.07.01	Utvidelse av massetak i Fonndal, Meløy	Bergvesenet
371	24.09.01	Etablering av steinbrudd i Liafjellet, Larvik	Bergvesenet
385	10.11.01	Etablering av massetak på Sørheim, Etne	Bergvesenet
417	22.05.01	Eikeren som drikkevannskilde	Hof kommune
365	23.08.00	Dobbeltspor Sandnes – Stavanger	Jernbaneverket
422	06.09.00	Eydehavn industriområde fase 1, Langnes/Pinnen	Kystverket
295	28.05.01	Horvnes industriområde, Alstahaug	Kystverket
360	28.02.00	Norges varemesse, Lillestrøm	Nærings- og handelsdep.
442	04.12.00	Gardermoen Næringspark	Nærings- og handelsdep.
331	28.09.99	Golfbane på Hauge – Lyssand	Os kommune
243	23.03.00	Lakkegata 55 m.fl.	Oslo kommune
293	31.05.00	Haraldrud miljøpark, utvidelse av anlegg	Oslo kommune
339	09.09.99	Sykehjem, bo- og servicesenter i bydel Vindern	Oslo kommune
379	09.02.00	Utviding av industriområdet på Osneset i Ulstein kommune	Ulstein kommune
276	04.02.00	E 6 Skjerdingsstad – Jaktøya i Melhus kommune	Vegdirektoratet
352	13.12.99	E 18 mellom Festningstunnelen og Ekeberg tunnelen	Vegdirektoratet
432	26.09.00	Ev 39 Midtbygda – Nordhordalandsbrua i Åsane, Bergen	Vegdirektoratet
504	31.07.01	Bygardslii – Ondrahaugen, Voss	Voss kommune
486	14.11.01	Rv 519 fastlandsforbindelse for Finnøy, Finnfast	Vegdirektoratet
108	14.11.01	E 6 Øst i Trondheim kommune, parsell Nidelv bru – Grilstad	Vegdirektoratet
149	21.12.00	Rv 4 Nordøstkorridoren i Oslo og Akershus	Vegdirektoratet
300	26.06.01	Samlokalisering av høgskolen i Vestfold på Bakkenteigen i Borre kommune	Vestfold Fylkeskommune

Vedlegg 4

Oversikt over hvilke undersøkelser det blir stilt krav om

Hvilke oppfølgende undersøkelser det er stilt krav om		
Nr	Dato	Krav til undersøkelser om...
383	15.03.00	
496	11.11.01	Miljøoppfølgingsprogram for anleggsfasen og for overvåking av trafikksituasjonen.
423	02.05.00	Hvordan Drammen havn vil bidra til miljøvennlige transportformer, utvikling av støy- og trafikkforhold i nærområdene, faren for masseutgliding, Grunnforurensing, kulturminner
381	27.06.01	Rystelsesmålinger/tilstandskontroll, vannforsyning (for nærmeste nabo), dyreliv, kulturminner og trafikale forhold med spesielt vekt på hensynet til barn og unge. Forhold som må overvåkes: rystelsesmålinger, støy, støv og drikkevann
439	31.07.01	Kulturminner, utslipp til sjø, støv, støy, påvirkning av drikkevannskvalitet
371	24.09.01	Vannkvalitet i brønner, partikkelavrenning til vassdrag, rystelser. Overvåking av støy og støv
385	10.11.00	Kulturminner, støv, støy, avrenning, vannforsyning
417	22.05.01	Tilleggsutredning om samlet vannuttak
345	08.02.00	
365	23.08.00	Utslipp til vann og luft, støy og støv nær boliger, anleggstrafikk, kulturminner, friluftsliv, lek, visuelle forhold, Forurensing av grunn/sedimenter, forekomster av truede planter.
153	27.03.00	
313	08.12.99	
315	05.01.01	
422	06.09.00	Forurensing i bunnen, lokal adkomst, støy, trafiksikkerhet
455	31.10.01	
295	28.05.01	Kulturminner, overvåking av: landskaps- og naturelementer, utvikling av støy, luftforurensing og vannforurensing
297	31.08.99	
341	09.11.99	
360	28.02.00	Bufferoner som skjærer boligeiendommene i nærheten, hvordan tiltaket bør vurderes i forhold til rikspolitiske retningslinjer for midlertidig Etableringsstopp for kjøpesentre og vurdering av konsekvensene ved bruk av parkeringsrestriksjoner. Overvåking: Målinger i anleggs- og Driftsfasen for å kartlegge hvilke trafikkmengder, støy og forurensing tiltaket har medført for naboeiendommene
442	04.12.00	Trafikale konsekvenser for veinettet og for nærliggende sentra
477	12.12.00	
170	23.05.00	Mange potensielle
253	21.02.00	Mange potensielle
285	28.11.00	
238	15.08.01	Mange potensielle
320	17.08.00	
331	28.09.99	Trafikkgenerering
243	23.03.00	Forholdet kulturminner - nybygg og konsekvenser av solrefleksjoner. Overvåking av :

Hvilke oppfølgende undersøkelser det er stilt krav om		
		grunnvannstand og trafikksituasjonen inkludert parkering
293	31.05.00	Støy, utslippsvann, kollektivandel
339	09.09.99	Avrenning til og belastning av vassdrag
512	03.07.01	
171	11.01.01	
523	04.10.01	
379	09.02.00	Overvåking: Sandbalansen
176	13.09.99	
198	13.09.00	
214	15.05.00	Konsekvenser for nærmiljø, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø
267	13.08.99	
274	09.11.00	
276	04.02.00	Naturmiljøkonsekvenser, kulturminner. Overvåking av utvikling i resemønstre og reisemål
343	25.02.00	
352	13.12.99	Samlet vurdering av støy og luftforurensing i området, veganleggenes forhold til Akerselva, gang- og sykkelvegsystemets tilknytningspunkter til omkringliggende sykkelvegnett, overvåkningsprogram for forurensing fra veganlegget, utrede eventuelle kompenserende tiltak for anadrome fisk i forhold til problemer i anleggsperioden og tiltakets effekt på vannkvaliteten
376	19.05.00	
390	21.06.01	
483	06.03.01	
486	14.11.01	Kulturminner
108	14.11.01	Kulturminner
432	26.09.00	Kollektivtransport på vei, nyere tids kulturminner
149	21.12.00	Kollektivtrafikk, endringer i biltrafikkbelastningen
300	26.06.01	Overvåking: grunnvannstand og næringstilførsel i tilliggende tjern
504	31.07.01	Kulturminner, villrein, plante- og fugleliv